

תפסיר רס"ג

זאת חקת

דגג
למנחת שבת
ושני וחמישי

יט (א) ת'ם כלם אללה מוסיי
והרון תכלימא: (ב) הדיא רסם
אלשריעה. אלתי אמר אללה
בהא קאילא. מר בני אסראיל.
באן יאתוד בבקרה צפרא
צחיחה. מא ליס פיהא עיב. מא
לם יטלע עליה ניר:
(ג) ואדפעוהא לאלעזר
אלאמאם. ויכרגהא אלי
כארג אלעספר. וידי'בחהא
בחצרתה: (ד) ויאכד' מן דמהא
באצבעה. וינציה מקאבל וגה

יט * וידבר יהוה אל-משה
ואל-אהרן לאמר: ומליל יי' עם
משה ועם אהרן למימר: זאת
חקת התורה אשר-עוה
יהוה לאמר דבר | אל-בני
ישראל ויקחו אליך פרה
אדמה תמימה אשר אין

בה מום אשר לא-עלה עליה על: דא גזירת
אוריתא. דפקיד יי' למימר. מליל עם בני ישראל. ויסבון לך תורתא
סמוקתא שלמתא. דלית בה מומא. דלא סליק עליה נירא:
ג ונתתם אתה אל-אלעזר הכהן והוציא אתה
אל-מחוי למחנה ושחט אתה לפניו: ותתנון יתה.
לאלעזר כהנא. ויפיק יתה למברא למשריתא. ויפוס יתה קדמוהי:
ד ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו והזה
אל-נכח פני אהל-מועד מדמה שבע פעמים:
ויסב. אלעזר כהנא. מדמה באצבעיה. וידי. לקביל אפי משפן זמנא.

— כ"י —

אדמה תמימה. שתהא תמימה באדמימות.
שאם היו בה שתי שערות שחורות פסולה:
ג אלעזר. מצותה בסגן: אל מחוי למחנה.
חוי לשלש מחנות: ושחט אתה לפניו. זר
שחט ואלעזר רואה: ד אל נכח פני אהל
מועד. עומד במזרחו שלירושלים ומתכונן

יט זאת חקת התורה. לפי שהשטן
ואמות העולם מונין את ישראל לומר מה
המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב
בה חקה. גזרה היא מלפני ואין לה רשות
להרהר אחריה: ויקחו אליך. לעולם היא
נקראת על שמה, פרה שעשה משה במדבר:

תפסיר רס"ג

כִּיבָא אַלמַחצִיר. מִנָּה סִבֵּע
מִרְאֵר: ה) וַיֹּאמֶר בְּאַחֲרָאקְהָא
בְּחִצְרֹתָהּ. מִע גְּלֹדְהָא
וְלַחֲמָהָא. וְדַמָּהָא וּפְרִתִּיהָ:
ו) וַיֹּאכְדִי עוּד אַרְזוֹ. וְצַעֲתָר
וְצִבְגִי קֶרְמִזוֹ. וַיִּרְמִי דִיאַלְדִּי פִי
וּסִט תְּרִיקָהָא: ז) וַיִּגְסֵל הַדִּיא
אַלְאֲמָאָם תִּיאֲבָה. וַיִּרְחִץ
בְּדִנָּה בַּאֲלֵמָא. וּבַעַד דִּיאַלְדִּי
יִדְכִיל אֱלִי אֲלַעֲסִפֵּר. וַיִּנְגַס אֱלִי
אַלְלִיל: ח) וַאֲלַמְחֻרְקָהָא. יִגְסֵל
תִּיאֲבָה. וַיִּרְחִץ בְּדִנָּה בַּאֲלֵמָא.
וַיִּנְגַס אֱלִי אֲלַמְגִּיב: ט) וַיִּגְמַע
רְגֵל טֹאֲהֵר. רִמְאֵד אֲלַבְּקָרָה.

מִדְמָה שִׁבַּע זְמַנִּין: ה) וְשָׂרְף אֶת-
הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת-עֵרָה
וְאֶת-בְּשָׂרָהּ וְאֶת-דָּמָהּ עַל-

פְּרִשָּׁה יִשְׂרָף: ו) וַיִּקִּיד יֵת תּוֹרְתָא
לְעֵינוֹהִי. יֵת מִשְׁכָּה וְיֵת בְּשָׂרָהּ וְיֵת דָּמָהּ.

עַל אוֹכְלָה יוֹקִיד: ז) וְלָקַח הַכֹּהֵן

עֵץ אֲרָז וְאֵזוֹב וּשְׁנֵי

תּוֹלַעַת וְהִשְׁלִיךְ אֶל-תּוֹךְ

שְׂרֵפֶת הַפָּרָה: ו) וַיִּסַּב כְּהֵנָּא. אֶעָא

דְּאֲרֹזָא. וְאֵיזוֹבָא וְצִבְע זְהוּרִי. וַיִּרְמִי לְגוֹ

יִקִּידַת תּוֹרְתָא: ז) וְכִבֵּס בְּגָדָיו הַכֹּהֵן וְרַחֵן בְּשָׂרוֹ

בַּמַּיִם וְאַחַר יָבֹא אֶל-הַמַּחֲנֶה וְטָמֵא הַכֹּהֵן

עַד-הָעֶרֶב: ו) וַיִּצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי כְּהֵנָּא. וַיִּסְחִי בְּשָׂרִיהָ בַּמַּיִם. וּבִתְרַן כֵּן

יִיעוֹל לְמִשְׁרִיתָא. וַיְהִי מְסָאָב כְּהֵנָּא עַד רַמְשָׂא: ח) וְהִשְׂרָף אֶתְהָ

יְכִבֵּס בְּגָדָיו בַּמַּיִם וְרַחֵן בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְטָמֵא

עַד-הָעֶרֶב: ו) וְדַמּוֹקִיד יֵתָהּ. וַיִּצְבַּע לְבוּשׁוֹהִי בַּמַּיִם. וַיִּסְחִי בְּשָׂרִיהָ

בַּמַּיִם. וַיְהִי מְסָאָב עַד רַמְשָׂא: ט) וְאַסְרָף | אִישׁ טָהוֹר אֶת

אֵפֶר הַפָּרָה וְהִנִּיחַ מְחוּץ לַמַּחֲנֶה בְּמִקּוֹם טָהוֹר

— כִּשׁוּי —

וְרוֹאָה פְּתוּחָא שְׁלַהִיכַל בְּשַׁעַת הַנְּאֻחָה הַדָּם: וּמִצּוֹרְעִי: וְטָמֵא הַכֹּהֵן עַד הָעֶרֶב. סְרִסְהוֹ
ז אֶל הַמַּחֲנֶה. לְמַחֲנֶה שְׂכִינָה, שְׂאִין טָמֵא וְדַרְשָׁהוּ וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב וְאַחַר יָבֹא אֶל
מִשְׁלַח חוּץ לְשַׁתֵּי מַחֲנוֹת אֵלָא זָב וּבַעַל קָרִי הַמַּחֲנֶה: ט וְהִנִּיחַ מְחוּץ לַמַּחֲנֶה. לְשִׁלְשָׁה

תפסיר רס"ג

וַיִּצְעַד כְּאַרְגָּא אֲלֵעֶסְכֶּר פִּי
מוֹצֵעַ טַהֲרָה. וְתַכּוֹן לְגַמְאֵעָה
בְּנֵי אִסְרָאִיל מִחִפּוּצֵיא. לְמֵא
אֲלֻנְצִיחַ וְהִי דְכֹחַ: ז) וַיִּגְסֵל
אֲלֻגְאֻמֵּעַ רְמֵאֲדָהָא תִיֵאֲבָה.
וַיִּנְגַּס אֱלִי אֲלִיל. וְתַכּוֹן לְבְנֵי
אִסְרָאִיל. וְלֹאֲלֻגְרִיב. אֲלֻדְכִיל
פִּי מֵא בִינְהֵם רְסֵם אֲלֻדְהָר:
יא) וּמִן דְּנֵא בְמִיִּית מִן גְּמִיעַ
אֲנַפְסֵ אֲלֻנְאֵס. פְּלִינְגֵס סְבַעָה
אִיֵּאֵם: יב) וְהוּ יִתְדִכָּא מְנָה. פִּי
אֲלִיִּים אֲלֵתֵיֵאֲלֵתִי וְאֲלֵסֵאֲבַע
פִּיטְהָר. וְאֵן לֵם יִתְדִכָּא מְנָה.

וְהִי־תָה לְעֵדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
לְמִשְׁמֶרֶת לְמִי נְדָה חֲטָאֵת

הוא: ויכנוש גבר דכי. ית קטמא

דתורתא. ויצנע. מברא למשריתא
באתר דכי. ותהי. לכנשתא דבני ישראל
למטרא. למי אדיותא חטתא היא:

וּכְבֹּס הָאֶסֶף אֶת־אֶפֶר

הַפָּרָה אֶת־בְּגָדָיו וְטִמָּא

עַד־הָעָרֶב וְהִי־תָה לְבְנֵי

יִשְׂרָאֵל וְלִגְרַר הָגֵר בְּתוֹכֶם

לְחֻקַּת עוֹלָם: ויצבע. דכניש ית קטמא דתורתא ית לבושוהי.

ויהי מסאב עד רמשא. ותהי לבני ישראל. ולגיוריא. דיתגירון ביניהון

לקים עלם: וינגע במת לכל־נפש אדם וטמא

שבעת ימים: דיקרב במיתא לכל נפשא דאנשא. ויהי מסאב

שבא יומין: ויהי יתחטא־בו בין השלישי

וביום השביעי יטהר ואם־לא יתחטא בין

השלישי וביום השביעי לא יטהר: הוא ידי עלוהי.

— כ"י —

לעדת בני ישראל למשמרת: למי נדה. למי
הזה, כמו (איכ"ג, נג) וידו אבן פי, (זכריה ב, ז)
לידות את קרנות הגוים, לשון וריקה: חטאת
הוא. לשון חטוי כפשוטו, ולפי הלכותיו
קראה הכתוב חטאת, לומר, שהיא כקדשים
להאסר בהנאה: יב הוא יתחטא בו. באפר
הזה:

חלקים מן־לקה, אחד נתן בהר המשחה,
ואחד מתחלק לכל המשמרות, ואחד נתן
בחיל. זה שלמשמרות היה חוץ לעזרה לטול
ממנו בני העירות וכל הצריכין להטהר, וזה
שבהר המשחה כהנים גדולים לפרות
אחרות מקדשין המנוג, וזה שבחיל נתון
למשמרת מגזרת הכתוב, שנאמר והיתה

תפסיר רס"ג

פיהמא לא יטהר: יג) פכל מן
 דנא. במיית מן נפוס אלנאס
 אלדי ימות ולא יתד'כא. פקד
 נגס מסכן אללה אד' דכ'לה.
 וינקטע דיאלד אלנאסאן מן
 אל אסראיל. אד' מא אלנצ'ח.
 למ ירש עליה פהו נגס
 לדיאלד. ונגאסתה עליה
 אבדאן: יד) והר'ה אלשריעה.
 אי אנסאן מאת פי כ'בא. פכל
 מא פיה וכל מן דכ'ל אליה.
 ונגס סבעה' אייאם: טו) וכל
 אנא כ'זף מפתות. אלדי ליס

ביומא תליתא. וביומא שביעאה ידפי.
 ואם לא ידי עלוהי. ביומא תליתא.
 וביומא שביעאה לא ידפי:
 כל-הנגע במת בנפש
 האדם אשר-ימות ולא
 יתחטא את-משכן יהוה
 טמא ונכרתה הנפש ההוא
 מישראל כי מי נדה
 לא-זרק עליו טמא יהיה

עוד טמאתו בו: פל דיקרב.
 במיתא בנפשא דאנשא דימות ולא ידי עלוהי. ית משפנא די סאיב.
 וישתיצי. אנשא ההוא מישראל. ארי מי אדיותא. לא אזדריקו עלוהי
 מסאב יהי. עוד סאובתיה ביה: יד) זאת התורה אדם כי-
 ימות באהל כל-הבא אל-האהל וכל-אשר
 באהל יטמא שבעת ימים: דא אוריתא. אנש ארי ימות
 במשפנא. פל דעליל למשפנא וכל דבמשפנא. יהי מסאב שבעא
 יומין: טו) וכל כלי פתוח אשר אין-צמיד פתיל

— רס"י —

כלי פתוח. בכלי חרס הכתוב מדבר, שאין
 מקבל טמאה מגבו אלא מתוכו, לפיכך אם
 אין מגופת צמידתו פתולה עליו יפה בחבור,
 טמא הוא, הא אם יש צמיד פתיל עליו
 טהור: פתיל. לשון מחבר בלשון עברי, וכן
 (צדאשית ל, ח) נפתולי אלהים נפתלתו,
 נתחברתי עם אחותי:

יג) במת בנפש. ואי זה מת, שלנפש האדם,
 להוציא נפש בהמה, שאין טמאתה צריכה
 הזאה. דבר אחר בנפש זו רביעית דם: את
 משפן ה' טמא. אם נכנס לעורה אכלו
 בטבילה בלא הזאת שלישי ושביעי: עוד
 טמאתו בו. אף על פי שטבל: יד) כל הבא
 אל האהל. בעוד שהמת בתוכו: טו) וכל

שמנו המור. (י) כל מי נדה. צריך להפריד מעט בק פי ל-מי דלא לישתמע פימי.

תפסיר רס"ג

לה צ'מאם מקייד. פהו נגס:
 טז) וכל מן דנא עלי וגה
 אלצחרא. בקתיל סיף או מיית.
 או עצים אנסאן או קבר. נגס
 סבעה' אינאם: יז) וליוכיד' לה.
 מן רמאד חריק אלבקרה. ויצב
 עליה. מא נביע פי אנא:
 יח) ואליאכיד' רגל טאהר שינא
 מן צעתר. ויגמסה פי דאלך
 אלמא. וינצח עלי אלכבא
 ועלי גמיע אלאניה. ועלי אל
 נפוס אלד' פאנת תם. ועלי אל
 דאני. באלעצ'ם או באלקתיל.
 או אלמיית או אלקבר:
 יט) כדאך ינצח אלטאהר עלי

עָלִיו טָמֵא הוּא: וְכֹל מִן דְּחִסְרָא
 פְּתִיחַ. דְּלִית מְגוּפַת שִׁיעַ מִקַּף עֲלוּהִי.
 מִסָּאב הוּא: טז) וְכֹל אֲשֶׁר-יִגַע
 עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה בַּחֲלָל-חֶרֶב
 אֹד בְּמֵת אֹד-בְּעַצֵּם אָדָם אֹד
 בְּקֶבֶר יִטְמָא שְׁבַעַת יָמִים:
 וְכֹל דִּיקְרַב עַל אִפֵּי חֻקְלָא. בְּקִטְלֵי חֶרֶב
 אֹד בְּמִיתָא. אֹד בְּגֵרְמָא דְּאִנְשָׂא אֹד
 בְּקֶבְרָא. יְהִי מִסָּאב שְׁבַעַת יָמִין:
 ז) וְלִקְחוּ לְטָמֵא מֵעֵפֶר
 שִׂרְפַת הַחֲטָאֹת וְנָתַן עָלָיו

מִיָּם חַיִּים אֶל-כָּלִי: וְיִסְבוּן לְדַמְסָאב. מֵעֵפֶר יִקִּידַת חֲטָאֹת.
 וְיִתֵּן עֲלוּהִי מִי מִבּוּעַ לְמֶן: (ש"י) ז) וְלִקַּח אֶזוּב וְטָבַל
 בַּמַּיִם אִישׁ טָהוֹר וְהִזָּה עַל-הָאֹהֶל וְעַל-כָּל-
 הַפְּלִיָּם וְעַל-הַנֶּפֶשׁוֹת אֲשֶׁר הָיוּ-שָׁם וְעַל-הַנִּגְעַת
 בְּעַצֵּם אֹד בַּחֲלָל אֹד בְּמֵת אֹד בְּקֶבֶר: וְיִסַּב אִיזוּבָא.
 וְיִטְבּוֹל בַּמַּיָּא גְּבַר דְּכִי. וְיָדֵי עַל מִשְׁכָּנָא וְעַל כָּל מְנִיָּא. וְעַל נֶפֶשׁתָּא
 דְּהוּוּ תִּמְן. וְעַל דִּיקְרַב. בְּגֵרְמָא אֹד בְּקִטְלָא. אֹד בְּמִיתָא אֹד בְּקֶבְרָא:
 ז) וְהִזָּה הַטָּהוֹר עַל-הַטָּמֵא בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
 וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְחֲטָאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְכַבֵּס

רס"י

טז) על פני השדה. רבותינו דרשו לרבות אהל, מטמא המת שם בנגיעה: יט) וחטאו
 גולל ודופק. וכשטו על פני השדה, שאין שם ביום השביעי. הוא גמר טהרתו:
 ז) וזלך הדקדוק: ועל הנגע בעצם. הבי"ת בפתח ונפקא מינה לענין דינא ודוק:

תפסיר רס"ג

בַּגְּדָיו וְרַחֵץ בַּמַּיִם וְטָהַר

בְּעָרְבִי: וַיְדִי דְכָיָא עַל מְסָאָבָא.

בְּיוֹמָא תְּלִיתָאָה וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה.

וַיְדַכְּנִיָּה בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה. וַיַּצְבַּע

לְבוּשׁוֹהֵי וַיִּסְחִי בְּמִיָּא וַיְדַכְּנִי בְּרַמְשָׁא:

כ וַאִישׁ אֲשֶׁר-יִטְמָא וְלֹא

יִתְחַטֵּא וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ

הַהִוא מִתּוֹךְ הַקָּהָל כִּי

אֶת-מִקְדָּשׁ יְהוָה טִמָּא מִי

נִדְהָ לֹא-זָרַק עָלָיו טִמָּא

הוּא: וּגְבַר דִּי־סִתְּאָב וְלֹא יְדִי עֲלוֹהֵי.

וַיִּשְׁתַּיְצִי. אֲנָשָׁא הַהוּא מִגּוֹ קָהָלָא. אַרְיִ יֵת מִקְדָּשָׁא דִּיִּי סְאִיב. מִי

אֲדִיּוּתָא, לֹא אֲזַדְרִיקוּ עֲלוֹהֵי מְסָאָב הוּא: כֵּא וְהִיתָה לָהֶם

לְחֻקַּת עוֹלָם וּמִזֶּה מִי-הַנִּדְהָ יִכְבֵּס בְּגָדָיו

וְהַנְּגִיעַ בְּמִי הַנִּדְהָ יִטְמָא עַד-הָעָרְבִי: וְתַהֵי לְהוֹן לִקְיָם

עֲלֵם. וּדְמִדֵּי מִי אֲדִיּוּתָא יַצְבַּע לְבוּשׁוֹהֵי. וּדִי־קָרַב בְּמִי אֲדִיּוּתָא, יְהִי

מְסָאָב עַד רַמְשָׁא: כֵּב וְכָל אֲשֶׁר-יַגְע-בּוֹ הַטִּמָּא יִטְמָא

אֲלַנְגָּס. פִּי אֲלִיּוֹם אֲלֵת־לֵאת'

וְאֲלִסְאָבַע. פֶּאֲדִיא דִּכְפָּאָה פִּי

אֲלִיּוֹם אֲלִסְאָבַע. גִּסְל תִּיִאָבָה.

וְרַחֵץ בְּאֲלִמָּא וְטָהַר בְּאֲלַעֲשִׁי:

כ וְאִי רָגַל תִּנְגַּס בְּדִיאֲלֶךְ וְלֵם

יִתְדִכָּא. פִּינְקֻטַע דִּיאֲלֶךְ

אֲלֵאֲנִסְאָן מִן בִּין אֲלַגּוֹק. לִפִּיא

נְגַס מְקַדָּס אֲלֵלָה אֲדִי דְכִלָּה.

וְלֵם יִנְצִיחַ עֲלֵיהּ מִן מָא

אֲלַנְצִיחַ פְּהוּ נְגַס: כֵּא וַיִּכּוֹן

לָהֶם דִּיאֲלֶךְ רִסֵּם אֲלֵדְהִר.

וְנֵאֲצִיחַ מָא אֲלַנְצִיחַ יִגְסֵל

תִּיִאָבָה. וּמִן לֵאֲמַס מָא

אֲלַנְצִיחַ. יִנְגַּס אֲלֵי אֲלֵלִיל:

כב וְכָל מָא לֵאֲמַסָּה אֲלַנְגָּס

— רס"י —

שְׁעֲלִי, מִה שְׁאִין כֵּן בְּנוֹגַע. וְזֶה שְׁהוּצִיאוּ

בְּלִשׁוֹן מְזִיחַ, לֹאמַר לָהּ, שְׁאִינִן מְטַמְּאִין עַד

שְׂיָהָא בְּהִן שְׁעוֹר הַזֹּאֵה: וְהַנְּגִיעַ וְגוֹי יִטְמָא.

וְאִין טְעוֹן כְּבוֹס בְּגָדִים: כֵּב וְכָל אֲשֶׁר יַגְע

בּוֹ. הַטִּמָּא הַזֶּה שְׁנִטְמָא בְּמַת יִטְמָא:

זֶלֶק הַדְּקֻדּוֹק: כֵּא וְהַנְּגִיעַ בְּמִי הַנִּדְהָ. תִּיבַת וְהַנְּגַע כַּפְשָׁא אַחַת בְּכָל הַתִּיגָאן וְהִיא מִלְרַע וְזוּהִי

שִׁיטַת ס"ס וְרַמ"ל וְכ"ה בִּירוּשְׁלַמִּיִּם:

שְׁמִי הַמְּזִיחַ (כֵּב) מִי-הַנִּדְהָ. הַמְּנַהֵג לְהַפְרִיד בֵּין הַתִּיבּוֹת דְּלֵא לִישְׁתַּמַּע מִהַנְּדָה.

כ וַאִישׁ אֲשֶׁר יִטְמָא וְגוֹי. אִם נֶאֱמַר מִקְדָּשׁ

לְמַה נֶאֱמַר מִשְׁכָּן וְכִי כְּדֵאִיתָא בְּשַׁבּוּעוֹת

(דף טז ז): כֵּא וּמִזֶּה מִי הַנִּדְהָ. רְבוּתִינּוּ אֲמַרוּ

שְׁהַמְזִיחַ טְהוֹר, וְזֶה בָּא לְלַמֵּד שְׁהַנוֹשֵׂא מִי

חֲטָאת טִמָּא טְמֵאָה חֲמוּרָה לְטִמָּא בְּגָדִים

תפסיר רס"ג

והנפש הנגעת תטמא עד-

העֶרֶב: וְכֹל. דִּיקְרַב בִּיה מְסֻאָבָא יְהִי מְסֻאָב. וְאַנֶּשׁ דִּיקְרַב בִּיה יְהִי מְסֻאָב עַד

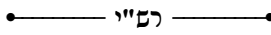
רמשא: פ פִּי טִיבִיד בִּסְפִירִי תִיטִין כ א וִיבֵאוּ

בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל כָּל־הָעֵדָה

מְדַבְּר־צֶן בַּחֲדָשׁ הָרֵאשֹׁן וַיֵּשֶׁב הָעָם בְּקֹדֶשׁ

וְתַמַּת שָׁם מְרִים וְתִקְבַּר שָׁם: וְאַתּוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

כָּל בְּנֵי־שֵׁתָא לְמַדְבְּרָא דִּצִּין בִּירְחָא קַדְמָאָה. וַיְתִיב עִמָּא בְּרַקִּם.

שלשה מינין הללו בנגד שלשת אלפי איש שנפלו בעגל, וארז הוא הגבוה מכל האילנות ואזוב נמוך מכלם, סימן שהגבוה שנתגאה וחסא, ישפיל את עצמו כאזוב ותולעת ויתכפר לו: ט למשמרת. כמו שפשע העגל שמור לדורות לפרענות, שאין לה פקודה שאין בה מפקודת העגל, שנאמר (שמות לז, לד) וביום פקדי ופקדתי וגו', וכשם שהעגל טמא כל העוסקין בו, כך פרה מטמאה כל העוסקין בה, וכשם שנטהרו באפרו, שנאמר (שמות לז, כ) ויזר על פני המים וגו', כך ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת וגו':

כ א כָּל הָעֵדָה. עדה השלמה, שפבר מתו מתי מדבר ואלו פרשו לחיים: **וְתַמַּת שָׁם מְרִים.** למה נסמכה פרשת מיתת מרים לפרשת פרה אדמה, לומר לה מה קרבנות מכפרין אף מיתת צדיקים מכפרת: **וְתַמַּת שָׁם מְרִים.** אף היא בנשיקה מתה ומפני מה לא נאמר בה על פי ה', שאינו דרך כבוד שלמעלה, ובאשר נאמר על פי ה', באלה מסעי (במדבר לג, לח):

והנפש הנגעת. בו בטמא מת: **תטמא עד הערב.** מכאן למדנו שהמת אבי אבות הטמאה והנוגע בו אב הטמאה ומטמא אדם, זהו פרושה לפי משמעה והלכותיה:

ומדרש אגדה העתקתי מיסודו שלר' משה הדרשן וזהו: ז ויקחו אליה. משלהם כשם שהם פרקו נזמי הזהב לעגל משלהם כך יביאו זו לכפרה משלהם: **פְּרָה אֲדָמָה.** משל לבן שפחה ששנף פלטין שלמלך. אמרו תבא אמו ותקנח הצואה, כך תבא פרה ותכפר על העגל: **אֲדָמָה.** על שם (ישעיח א, יח) אם יאדימו כתולע, שהחטא קרוי אדום: **תמימה.** על שם ישראל שהיו תמימים ונעשו בו בעלי מומין, תבא זו ותכפר עליהם ויחזרו לתמותם: **לֹא עָלָה עֲלֶיהָ עַל.** כשם שפרקו מעליהם עול שמים: ג **אֵל אֱלֵעֶזֶר הַכֹּהֵן.** כשם שנקדלו על אהרן, שהוא כהן, לעשות העגל, ולפי שאהרן עשה את העגל לא נעשית עבודה זו על ידו, שאין קטיגור נעשה סניגור: **וְיִשְׂרָף אֶת הַפְּרָה.** כשם שישרף העגל: ו **עַץ אֲרֹז וְאֵזוֹב וְשָׁנִי תוֹלַעַת.**

תפסיד רס"ג

(ב) ולם יכון מאא לאלגמאעה.
 פתגוקו עלי מוסי והרון:
 (ג) פלמא כאצם אלקום מוסי.
 וקאלו. יא ליתנא תופינא.
 בופאהי אכזנתא בין ידי
 אלה: (ד) ולם גיתמא בגוק
 אלה. אלי הדיא אלבר. נמות
 פיה. נחן ובהאימנא: (ה) ולם
 אצעדתמונא מן מצר פגיתם
 בנא. אלי הדיא אלמוציע
 אלרדי לא זרע ולא תין. ולא
 גפן ולא רמאן. חתי מאא ליס
 לאלשרב: (ו) פאקבל מוסי
 והרון הארבין. מן בין ידי

ומיתת תמן מרים. ואתקברת תמן:

ב וְלֹא־הָיָה מִיָּמַי לְעֵדָה

ו וַיִּקְהֲלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־

א אֶהְרֹן: וְלֹא הָיָה מִיָּא לְכַנְשָׁתָא.

וְאֶת־פְּנֵי־שׁוֹ. עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהְרֹן:

ג וַיִּרְבּוּ הָעָם עִם־מֹשֶׁה

וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר וְלוֹ גֹעַנּוּ

בְּגֹעַ אַחֲיֵינוּ לְפָנָי יְהוָה: וְנִצָּא

עִמָּא עִם מֹשֶׁה. וַאֲמָרוּ לְמִימַר. לְוִי

דְּמִיתָנָא. בְּמוֹתָא דְאַחְנָא קָדָם יי:

ד וְלִמָּה הֵבֵאתֶם אֶת־קֶהֶל

יְהוָה אֶל־הַמְּדַבֵּר הַזֶּה לְמוֹת שֵׁם אֲנַחְנוּ

וּבְעִירָנוּ: וְלִמָּא אֶתִיתוֹן ית קהלא די. לְמַדְבְּרָא הַדִּין. לְמַמַּת

תְּמֹן. אֲנַחְנָא וּבְעִירָנָא: **ה** וְלִמָּה הֵעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם

לְהָבִיא אֹתָנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה הַזֶּה לֹא א

מָקוֹם זֶרַע וְתֵאנָה וְגִפְן וְרִמּוֹן וּמִיָּמַי אִין

לְשָׂתוֹת: וְלִמָּא אֶסִּיקְתוּנָא מִמִּצְרַיִם. לְאִיתָאָה יתנא. לְאִתְרָא

בִּישָׂא הַדִּין. לָא אֶתְר כְּשֶׁר לְבֵית זֶרַע. וְאִף לָא תִינִין וְגוֹפְנִין וְרִמּוֹנִין.

וּמִיָּא לִית לְמִשְׁתֵּי: **ו** וַיָּבֵא מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן מִפְּנֵי הַקֶּהֶל

— כ"ט —

במיתת אחינו בדבר, לפד שמייתת צמא
 מנגדה ממנה: בגוע. שם דבר הוא, כמו
 במיתת אחינו, ולא יתכן לפרשו כשמתו
 מכאן שכל
 ארבעים שנה היה להם הבאר בזכות מרים:
 הלואי שגוענו: בגוע אחינו.

תפסיר רס"ג

אלגוק. אלי באב כ'בא אלמחצ'ר. פוקעא עלי וגוהמא. פצ'הר נור אללה להמא: ז) ת'ם כלם אללה מוסי תכלימא: ח) כ'ד' אלעצא. וגווק אלגמאעה אנת וחרון אכ'ד. וקולא עלי אלצכ'ר בחצ'רתהם ויכ'רג מאה. פתכ'רג להם מאא מן אלצכ'ר. אסקיהם ובהאימיהם: ט) פאכ'ד' מוסי. אלעצא מן בין ידי אללה. כמא אמרה: י) וגווקו מוסי וחרון. אלגוק אלי חצ'רה אלצכ'ר.

אל-פתח אהל מועד ויפלו על-פניהם וירא כבוד-

יהוה אליהם: ועל משה ואהרן מן קדם קהלא. לתרע משפן זמנא. ונפלו על

אפיהון. ואתגלי יקרא די להון: פ (שלישי) (שני כשהן עחוברות) וידבר

יהוה אל-משה לאמר: ומליל

י עם משה למימר: קח את-המטה והקהל את-העדה

אתה ואהרן אחיך ודברתם אל-הסלע לעיניהם ונתן מימיו והוצאת להם מים מן-

הסלע והשקית את-העדה ואת-בעירם: סב ית חוטר'א. ותכנוש ית פנשת'א את ואהרן אחוך. ותמללון עם ביפ'א. לעיניהון ויתין מוהי. ותפיק להון מ'א מן ביפ'א. ותשקי ית פנשת'א וית

בעיר'הון: ט ויקח משה את-המטה מלפני יהוה כאשר צוהו: ונסיב משה. ית חוטר'א מן קדם יי. כמא דפקד'יה:

ויקהלו משה ואהרן את-הקהל אל-פני הסלע ויאמר להם שמעו-נא המרים המן-הסלע ה'זה

— רס"י —

אחינוג שאם פן ה'זה לו להנקד בגוע: אחר מן המקומות שהחזיק מועט את מ ואת בעירם. מפאן שחס הקדוש ברוך המרבה: המן הסלע ה'זה נוציא. לפי שלא הוא על ממונם שלישראל: ויקהלו וגוי. זה היו מפירין אותו. לפי שהלף הסלע וישב לו זולק הדקדוק: המן-הסלע. ה'ה"א בשוא פתח ואינה לשאלה ולתימה אבל היא לאמתת הדבר (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

נוצִיא לָכֶם מַיִם: וּכְנִשׁוּ. מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן. יַתְּ קַהֲלָא לְקִדְּם פִּיפֵא. וְאָמַר
לְהוֹן. שְׁמַעוּ כְעַן סְרַבְנִיָּא. הַמֶּן פִּיפֵא
הַדִּין. נִפִּיק לְכוּן מֵיָא: וְיִרְם
מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ וַיַּךְ אֶת־
הַסֵּלַע בְּמִטְּהוֹ פַּעַמִּים
וַיֵּצְאוּ מֵיִם רַבִּים וַתֵּשֶׁת׃
הָעֵדָה וּבְעִירָם: וְאָרִים מֹשֶׁה יַת

וקאל להם. אסמעו יא עצאה.
אמן הדיא אלצכיר. נכירג לכם
מאא: יא) פרפע ידה. וצרב
אלצכיר בעצאה מרתין. פכירג
מא פתיר. ושרפת מנה
אלגמאעה ובהאימהם:
יב) פקאל אללה למוסי וחרון.
כמא לם תומנוהם פי. ותקדסוני
בחצרה בני אסראיל. כדיאך
לא תדכלא הדיא אלגוק. אלי
אלבלד אלדי אעטיתהם:

יְדִיה. וּמָחָא יַתְּ פִּיפֵא. בְּחוּטְרִיה תַּרְתִּין זְמַנִּין. וּנִפְקוּ מֵיָא סְגִיָּא.
וּשְׁתִּיאת בְּנִשְׁתָּא וּבְעִירָהוֹן: ס יב וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה
וְאֶל־אַהֲרֹן יַעַן לֹא־הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי
לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לָכֵן לֹא תָבִיאוּ אֶת־הַקָּהֶל
הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַתִּי לָהֶם: וְאָמַר יי לְמֹשֶׁה
וּלְאַהֲרֹן. חֲלֹף דְּלָא הֵימְנַתוּן בְּמִימְרֵי. לְקַדְּשׁוֹתֵי. לְעֵינֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל.

— רס"י —

כדי שלא יאמרו עליהם כעון שאר דור
המדבר, שנגזר עליהם שלא יכנסו לארץ, כך
היה עון משה ואהרן. והלא (כמזכיר יא, כג)
הצאן ובקר ישחט קשה מזה, אלא לפי
שבסתר חסר עליו הכתוב, וכאן שבמעמד
כל ישראל, לא חסר עליו הכתוב מפני קדוש
השם: לְהַקְדִּישֵׁנִי. שאלו דברתם אל הסלע
והוציא הייתי מקדש לעיני העדה ואומרים
מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע ואינו
צריך לפרנסה מקום דבורו של מקום, קל
וחמר אנו: לָכֵן לֹא תָבִיאוּ. בשבועה, כמו
(שמואל א' ג, יד) לכן נשבעתי לבית עלי, נשבע
בקפיצה כדי שלא ירבו בתפלה על כך:

בין הסלעים, כשנסתלק הבאר, והיו ישראל
אומרים להם מה לכם מאיזה סלע תוציאו
לנו מים, לכך אמר להם המרים סרבנים,
לשון יוני שוטים, מורים את מוריהם, המן
הסלע הזה שלא נצטוינו עליו נוציא לכם
מים: יא פַּעַמִּים. לפי שבראשונה לא הוציא
אלא טפין, לפי שלא צוה המקום להכותו
אלא ודברתם אל הסלע, והמה דברו אל
סלע אחר ולא הוציא. אמרו שמא צריך
להכות כבראשונה, שנאמר (שמות י, ו)
והפית בצור, ונודמן להם אותו סלע והכהו:
יב יַעַן לֹא הֶאֱמַנְתֶּם בִּי. גלה הכתוב
שאלולי חטא זה בלבד היו נכנסין לארץ,

תפסיר רס"ג

יג) דיאלקט מא אלכ'צומה.
 אלדי כ'אצם בני אסראיל
 אלרסול בסבבה. פתעצ'ם פיהם:
 יד) ת'ם בעת' מוסי ברסל. מן
 רקים אלי מלך אדום. פדיא
 קאל אכיד אסראיל.
 אנת עאלם. בגמיע אלמצאוב
 אלתי נאלתנא: טו) אן אבאינא
 גולו מצרא. פאקמנא
 במצר מדה טוילה. ואסא
 אלמצריון. בנא ובאבאינא:

בכין. לא תעלון ית קהלא הדין. לארעא
 דיהבית להון: יג **המה מי מריבה**
אשר רבו בני ישראל את-
יהוה ויקדש בם: אנון מי
 מצותא. דנצו בני ישראל קדם יי:

ואתקדש בהון: ס * ❀ ❀

יש גורמים כאו שני בספרי דנימו

וישלח משה (רביעי)
מלאכים מקדש אל-מלך

אדום כה אמר אחיד ישראל אתה ידעת
את כל-התלאה אשר מצאתנו: ושלח משה אזגדין.
 מרקם לות מלכא דאדום. כדנן אמר אחוד ישראל. את ידעת.
 ית כל עקתא דאשפחתנא: טו **וירדו אבותינו מצרימה**
ונשב במצרים ימים רבים וירעו לנו
מצרים ולאבותינו: ונחתו אבהתנא למצרים. ויתיבנא
 במצרים יומין סגיאין. ואבאישו לנא. מצראי ולאבהתנא:

— רס"י —

אחודה, אלא אמר לו אחים אנחנו בני
 אברהם, שנאמר לו (נכאס'ט טו, יג) כי גר
 יהיה זרעך, ועל שנינו היה אותו החוב
 לפרעו: אתה ידעת את כל התלאה.
 לפיכך פרש אביכם מעל אבינו (שס לו, ט)
 וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו, מפני השטר
 חוב המטל עליהם והטילו על יעקב: טו **וירעו**
לנו. סבלנו צרות רבות: **ולאבותינו.** מכאן
 שהאבות מצטערים בקבר, כשפרענות באה
 על ישראל:

יג **המה מי מריבה.** הם הנזכרים במקום
 אחר, את אלו ראו אצטגניני פרעה שמושיען
 של ישראל לוקה במים, לכך גזרו (שמות 6)
 כל הבן היולד היאורה תשליכוהו: **ויקדש**
בם. שמתו משה ואהרן על ידם.
 שכשהקדוש ברוך הוא עושה דין במקדשיו
 הוא יראוי ומתקדש על הבריות, וכן הוא
 אומר (תהלים סח, לו) נורא אלהים ממקדשיו.
 וכן הוא אומר (ויקרא י, ג) בקרובי אקדש:
 יז אחיד **ישראל.** מה ראה להזכיר כאן

תפסיד רס"ג

טז) פדעניא אלי אללה פסמע צותנא. ובעת ברסול. ואכרגנא מן מצר. והודיא נחן פי קריה רקים. פי טרף תכמד: (ז) נריד אן נגוז פי בלדך וליסנא נמיל אלי ציעה ולא פרם. ולא נשרב מא צהריג. לכנא נסיר פי אלטריק אלגאדה. לא נמיל ימנה ולא יסרה. אלי אן נגוז תכמד: (ח) קאל לה אלאתמרי. לא תגוז בי. פלא באלסיף אכרג תלקאך:

וַיִּשְׁמַע קִלְנוֹ וַיִּשְׁלַח מַלְאָךְ וַיִּצְאֵנוּ מִמִּצְרַיִם וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּקִדְשׁ עֵיר קִצֵּה גְבוּלְךָ: וְצִלִּינָא קָדָם יי וְקָבִיל צְלוֹתֵנָא. וְשִׁלַּח מַלְאָכָא. וְאַפְקֵנָא מִמִּצְרַיִם. וְהֵא אֲנַחְנָא בְּרַקִּים: קִרְתָּא דְבִסְטָר תְּחֻמְךָ: נִעְבְּרָה־נָא בְּאַרְצְךָ לֹא נִעְבֹּר בְּשָׂדֵה וּבְכַרְם וְלֹא נִשְׁתֶּה מִי בְּאֵר דְרָךְ | הַמֶּלֶךְ נִלְךָ לֹא נִטָּה יָמִין וּשְׂמֹאל עַד אֲשֶׁר־נִעְבֹּר גְּבֻלְךָ: נִעְבֹּר בְּעֵן בְּאַרְעֵךְ. לֹא נִעְבֹּר בְּחֻקֵּי וּבְכַרְם. וְלֹא נִשְׁתִּי מִי גוֹב. בְּאוֹרַח מִלְכָּא נִיזִיל. לֹא נִסְטִי לִימִינָא וְלִשְׂמֹאלָא. עַד דְנִעְבֹּר תְּחֻמְךָ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אֲדָוָם לֹא תֵעָבֵר בֵּי פִין בְּחָרֵב אֵיצָא לְקִרְאָתְךָ: וַאֲמַר לִיה אֲדוּמָאָה. לֹא תֵעָבֵר בְּתַחֲוִמֵי:

— רס"י —

טז) וַיִּשְׁמַע קִלְנוֹ. בְּבִרְכָה שְׂבָרְכֵנוּ אֲבִינוּ (ברש"י כז, כג) הַקּוֹל קוֹל יַעֲקֹב, שְׁאֲנוּ צוֹעֲקִים וְנִעְנִים: מַלְאָךְ. זֶה מֹשֶׁה מִכָּאן שְׁהַנְּבִיאִים קְרוּאִים מַלְאָכִים, וְאוֹמֵר (ד"ס ז' לו, טו) וַיְהִי מִלְעִיבִים בְּמִלְאֲכֵי הָאֱלֹהִים: יי נִעְבְּרָה נָא בְּאַרְצְךָ. אֵין לָךְ לְעוֹרֵר עַל הִירְשָׁה שְׁלֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל, כְּשֵׁם שְׁלֹא פִרְעֵת הַחֹב. עֲשֵׂה לְנוּ עוֹר מַעֲט לְעֹבֹר דְרָךְ אֲרֻצְךָ: וְלֹא נִשְׁתֶּה זֶלְק הַדְּקוּק: יי דְרָךְ | הַמֶּלֶךְ נִלְךָ. כֵּן הוּא בְּרֹב הַתִּיגָאן הַמְדוּקְדוֹת בְּשׁוֹפֵר הוֹלֵךְ וּפְסִיק הִפֵּךְ הַדְּפוּסִים:

תפסיר רס"ג

יט) וקאלו לה בני אסראיל נצעד פי אלמחגה. ואן שרבנא לך מא נחן ומאשיתנא. דפענא ת'מנה. וליס אמר אלא נגוז פקט: כ) קאל לא תגוז כד'אד. פכ'רג אדום תלקאדם. בשעב עצים ויד שדידה: כא) פלמא אבא אדום. אן ית'רד אל אסראיל. אן יגוזו פי תכ'מה. פמלו ענה: כב) פרחלו מן רקים.

דלמא בדקטלין בחרבא אפוק לקדמותך: **ויאמרו אליו בני ישראל במסלה נעלה ואם מימך נשתה אני ומקני ונתתי מחרם רק אין דבר ברגלי אעברה:** ואמרו ליה בני ישראל באורח כבישא נסק. ואם מיך נשתי אנא ובעירי. ואתין

דמיהון. לחוד לית פתגם ביש ברגלי אעבר: **כ ויאמר לא תעבר ויצא אדום לקראתו בעם כבד וביד חזקה:** ואמר לא תעבר. ונפק אדומאה לקדמותיה. בחיל רב וביד תקיפא: **כא וימאן אדום נתן את ישראל עבר בגבלו ויט ישראל מעליו:** וסריב אדומאה. לא שבק ית ישראל. למעבר בתחומיה. וסטא ישראל מלותיה: **כ (חמישי)**

(שלישי כשהן מחוברות) א רבועי תימן א שני כשהן מחוברות בסת"י א

כב ויסעו מקדש ויבאו בני ישראל כל העדה הר ההר: ונטלו מרקם. ואתו בני ישראל. כל כנשתא להור טורא:

— רס"י —

עשו: כז כל העדה. כלם שלמים ועומדים להכנס לארץ שלא היה בהן אחד מאותם שנגזרה גזרה עליהם שכבר פלו מתי מדבר, ואלו מאותן שכתוב בהן (דברים ז, ז) היום כלכם היום: הר ההר. הר על גבי הר כתפוח קטן על גבי תפוח גדול, ואף על פי

לקראתך. אתם מתנאים בקול שהורישכם אביכם, אמרתם (דברים כו, ז) ונצעק אל ה' וישמע קולנו, ואני אצא עליכם במה שהורישני אבי (בראשית כז, מ) ועל חרבך תחיה: ית רק אין דבר. אין שום דבר מזיקך: כ וביד חזקה. בהבטחת וקנני ותמידים ידי

תפסיר דס"ג

וגאת גמאעתהם. אלי גבל
 הור: כג פקאל אללה. למוסי
 והרון פי גבל הור. ענד תכים
 בלד אדום קאילא: כד) ינצים
 הרון אלי קומה. פאנה לא
 ידכל אלבלד. אלדי אעטיתה
 לבני אסראיל. כמא קלת חין
 כיאלפתמא אמרי פי מא אל
 כיצומה: כה) כיד הרון. ואלעזר
 אבנה. ואצעדהמא אלי גבל
 הור: כו) ואסלדי הרון תיאבה.
 ואלבסהא אלעזר אבנה.
 והרון ינצים וימות הנאד:

כג ויאמר יהוה אל-משה
 ואל-אהרן בהר החר על-
 גבול ארץ-אדום לאמר:
 ואמר יי. למשה ולא־הרן בהור טורא. על
 תחום ארעא דאדום למימר:
 כד יאסף אהרן אל-עמיו כי
 לא יבא אל-הארץ אשר
 נתתי לבני ישראל על
 אשר-מריתם את-פי למי

מריבה: יתפניש אהרן לעמיה. ארי לא ייעול לארעא. דיהבית
 לבני ישראל. על דסריבתון על מימרי למי מצותא: כה קח את-
 אהרן ואת-אלעזר בנו והעל אתם הר החר:
 דבר ית אהרן. וית אלעזר בריה. ותסיק יתהון להור טורא:
 כו והפשט את-אהרן את-בגדיו והלבשתם את-
 אלעזר בנו ואהרן יאסף ומת שם: ותשלח ית אהרן
 ית לבושוהי. ותלבישונן ית אלעזר בריה. ואהרן יתפניש וימות תמן:

— כס"י —

עם אחזיהו פרץ ה' את מעשיך: ככ קח את
 אהרן. בדברי נחומים. אמור לו אשריך
 שתראה כתרך נתון לבנך מה שאין אני זכאי
 לכה: כו את בגדיו. את בגדי כהנה גדולה
 הלבשהו והפשיטם מעליו לתתם על בנו
 בפניו. אמר לו הכנס למערה, ונכנס. ראה
 משה מצעת ונר דלוק. אמר לו עלה למשה,

שהענן הולך לפניכם ומשנה את החרים.
 שלשה נשארו בהן הר סיני לתורה והר נבו
 לקבורת משה והר הקר לקבורת אהרן:
 כג על גבול ארץ אדום. מגיד שמפני
 שנתחברו כאן להתקרב לעשו הרשע, נפרצו
 מעשיהם וחסרו הצדיק הוזה, וכן הנביא
 אומר ליהושפט (דברי הימים ב' כ, לז) כהתחברך

זולק הדקדוק: כה והעל אתם. ב' מלעיל (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

כז) פִּצְנַע מוֹסִי. כְּמֵא אִמְרָה אֱלֹהִים. וְצִעֲדָא אֱלֹהִים גְּבַל הוֹר. בְּחִצְרָה' אֱלֹגְמֵאעָה: כח) וְסִלְך' מוֹסִי תִיָּאב הַרְוֹן. וְאַלְבִּסְהָא אֱלֵעֶזֶר אֲבִנָּה. וּמֵאֵת הַרְוֹן. הַנֶּאֱדָד פִּי רֵאֵס אֱלֹגְבַל. וְנֹזֵל מוֹסִי. וְאַלְעֶזֶר מִן אֱלֹגְבַל. כט) פִּלְמֵא רֵאֵת אֱלֹגְמֵאעָה. אֵן הַרְוֹן קֹד מֵאֵת. בְּכֵא עֲלִיָּה תִלְאֵתִין יוֹמָא. גְּמִיעַ אֵל אִסְרָאֵל:

כֹּז וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה וַיַּעֲלוּ אֶל-הַר הַהָר לְעֵינָיו כָּל-הָעֵדָה: וְעָבַד מֹשֶׁה. כְּמֵא דְפִקִּיד יי. וְסִלְיָקוּ לְהוֹר טוֹרָא. לְעֵינָיו כָּל כְּנִשְׁתָּא: כח אֶת-אֶהֱרֹן וְיִלְבַּשׁ אֶת-בְּגָדָיו וְיִלְבַּשׁ אֶתְּם אֶת-אֱלֵעֶזֶר

בְּנֹו וַיִּמַּת אֶהֱרֹן שֵׁם בְּרֵאשׁ הַהָר וַיֵּרֵד מֹשֶׁה וְאַלְעֶזֶר מִן-הָהָר: וְאִשְׁלַח מֹשֶׁה יָת אֶהֱרֹן יָת לְבוּשׁוֹהִי. וְאַלְבִּישׁ יְתֵהוֹן יָת אֱלֵעֶזֶר בְּרִיָּה. וּמִית אֶהֱרֹן. תִּמְן בְּרִישׁ טוֹרָא. וּנְחַת מֹשֶׁה. וְאַלְעֶזֶר מִן טוֹרָא: כט וַיֵּרְאוּ כָל-הָעֵדָה כִּי גֹועַ אֶהֱרֹן וַיִּבְכוּ אֶת-אֶהֱרֹן שְׁלֹשִׁים יוֹם כָּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל: וַחֲזוּ כָל כְּנִשְׁתָּא. אֲרִי מִית אֶהֱרֹן. וּבְכוּ יָת אֶהֱרֹן

— רס"י —

שְׁלוֹם וּמְטִיל אֶהֱבָה בֵּין בְּעֲלֵי מְרִיבָה וּבֵין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ: כִּי גֹועַ. אֹמֵר אֲנִי שֶׁהִמְתַּרְגַּם דְּהָא מִית טוֹעָה הוּא, אֵלָא אִם כֵּן מִתְרַגַּם וַיֵּרְאוּ וְאִתְחַזְּיָאוּ, שְׁלֵא אֲמָרוּ רְבוּתֵינוּ וְכְרוֹנָם לְבָרְכָה כִּי זֶה מְשַׁמֵּשׁ בְּלִשׁוֹן דְּהָא אֵלָא עַל מִדְּרַשׁ שְׁנִסְתְּלִקוּ עֲנֵנֵי כְבוֹד, וְכִדְאֵמַר ר' אֲבָהוּ (כ"ט כ"ט ג, ב), דְּאֵמַר רַבִּי אֲבָהוּ אֵל תְּקֵרִי וַיֵּרְאוּ אֵלָא וַיֵּרְאוּ וְעַל לְשׁוֹן זֶה נֹוּפֵל לְשׁוֹן דְּהָא, לְפִי שְׁהוּא נְתִינַת טַעַם לְמָה שְׁלִמְעֵלָה הַמְנוּ. לְמָה וַיֵּרְאוּ, לְפִי שְׁהָרִי מֵת אֶהֱרֹן. אֲבָל עַל תְּרַגּוּם וַחֲזוּ כָל כְּנִישְׁתָּא, אֵין לְשׁוֹן דְּהָא נֹוּפֵל אֵלָא לְשׁוֹן אֲשֶׁר, שְׁהוּא מְגֹרֵת שְׁמוּשׁ אִי, שְׁמִצִּינוּ אִם מְשַׁמֵּשׁ בְּלִשׁוֹן

וְעֵלָה. פְּשוּט יְדִיר, וּפְשֻׁט. קְמוּץ פִּיר, וְקִמְץ. עֵצוּם עֵינֵיר, וְעֵצוּם. מִיַּד חִמְד מֹשֶׁה לְאוֹתָהּ מִיָּתָה, וְזֵהוּ שְׁנֵאֲמַר לוֹ (דְּכִרִיס ל"ג, ט) כַּאֲשֶׁר מֵת אֶהֱרֹן אַחִיר, מִיָּתָה שְׁנֵתְאֵיִתָּ לָהּ: כֹּז וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה. אֵף עַל פִּי שֶׁהִדְבֵּר קֶשֶׁה לוֹ לֹא עֵבֵב: כט וַיֵּרְאוּ כָל הָעֵדָה וּגוֹי. כְּשֵׁרְאוּ מֹשֶׁה וְאַלְעֶזֶר יוֹרְדִים וְאֶהֱרֹן לֹא יֵרֵד, אֲמָרוּ הִיכָן הוּא אֶהֱרֹן. אֲמַר לָהֶם מֵת. אֲמָרוּ לוֹ אֲפֹשֶׁר מִי שְׁעַמְד כְּנֶגֶד הַמִּלְאָךְ וְעֵצַר אֶת הַמְּגַפָּה יִשְׁלוּט בּוֹ מִלְאָךְ הַמְּנוֹת. מִיַּד בְּקִשׁ מֹשֶׁה רַחֲמִים וְהִרְאוּהוּ מִלְאָכֵי הַשָּׁרֵת לָהֶם מְטִל בְּמִטָּה, רָאוּ וְהִאֲמִינוּ: כֹּל בַּיִת יִשְׂרָאֵל. הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים, לְפִי שֶׁהִיָּה אֶהֱרֹן רוֹדֵף

תפסיד רס"ג

כא (א) תִּים סַמַע אֶלְכַנְאֵנִי
 מֶלֶךְ עֶרֶד אֶלְמָקִים פִּי
 אֶלְדָּאָרוֹם. בְּאֵן בְּנֵי אֶסְרָאֵל
 קִד גָּאוּ. טְרִיק אֶלְאֶתְרִים.
 פְּחֶאֱרִבְהֶם. וְסַבֵּא מִנְהֶם סַבִּיא:
 (ב) פְּנִדֵר אֶל אֶסְרָאֵל נִדְרָא.
 לְלֶה קֶאֱלִין. אֵן אֶסְלַמַת הוֹלֵאֵי
 אֶלְקוֹם פִּי יָדִי. גַּעַלַת קֶרֶאָהֶם
 צוֹאֵפִי: (ג) פֶּסַמַע אֶלְלֶה דְעֵא
 אֶל אֶסְרָאֵל. וְאֶסְלַם פִּי
 תְּלַתִּין יוֹמִין. כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל: **ס**
כא * וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי
 מֶלֶךְ-עֶרֶד יוֹשֵׁב הַנֶּגֶב כִּי
 בָא יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים
 וַיִּלְחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׁב
 מִמֶּנּוּ שָׁבִי: וַשְׁמַע. כְּנַעֲנָה מֶלֶכָּא
 דְעֶרֶד יִתִּיב דְרוּמָא. אָרִי אֶתָּא יִשְׂרָאֵל.
 אוֹרַח מְאֻלְיָא. וְאָגִיחַ קֶרְבָּא בְּיִשְׂרָאֵל. וְשָׁבֵא מִנִּיהַ שְׁבִיא:
ב וַיִּדַר יִשְׂרָאֵל נֶדֶר לֵיהוָה וַיֹּאמֶר אִם-נָתַן תִּתֶּן
 אֶת-הָעַם הַזֶּה בְּיָדִי וְהַחֲרַמְתִּי אֶת-עֲרִיָּהֶם:
 וְקִים יִשְׂרָאֵל קִים. קָדַם יי וַאֲמַר. אִם מִמָּסַר תִּמְסַר. יֵת עֲמֵא הַדִּין בְּיָדִי.
 וַאֲגַמֵּר יֵת קְרוּיָהוֹן: **ג** וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל יִשְׂרָאֵל וַיִּתֶּן

— רס"י —

אֶשֶׁר, כְּמוֹ (סו"ב כ"ו, ז) וְאִם מִדּוּעַ לֹא תִקְצַר
 רוּחִי, וְהִרְבֵּה מִפּוֹרְשִׁים כְּזֶה הַלְשׁוֹן (ס"ו י"ז, ט)
 אִם חֲרוּצִים יָמִיו:
כא 6 וַיִּשְׁמַע הַכְּנַעֲנִי. שְׁמַע שְׁמַת אֶהְרִן
 וְנִסְתַּלְקוּ עֲנָנֵי כְבוֹד וְכוּ', כְּדֹאֵיתָא בְּרֵאשׁ
 הַשָּׁנָה (ד"ג ג' 6). וְעַמְלָק מַעוֹלָם רְצוּעַת מְרִדוֹת
 לְיִשְׂרָאֵל, מִזְמֹן בְּכָל עַת לְפָרְעוֹנוֹת: **יֹשֵׁב**
הַנֶּגֶב. זֶה עַמְלָק, שְׁנֹאֲמַר (זמ"ד י"ג, כ"ט)
 עַמְלָק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב. וְשָׁנָה אֶת לְשׁוֹנוֹ
 לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן כְּנַעֲנִי, כְּדִי שִׁיְהִיו יִשְׂרָאֵל
 מִתְּפַלְלִים לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְתַת כְּנַעֲנִים

בְּיָדָם וְהֵם אֵינָם כְּנַעֲנִים, רָאוּ יִשְׂרָאֵל
 לְבוֹשֵׁיהֶם כְּלְבוּשֵׁי עַמְלָקִים וּלְשׁוֹנָם לְשׁוֹן
 כְּנַעֲנִי, אָמְרוּ נִתְפַלֵּל סִתָּם, שְׁנֹאֲמַר אִם נָתַן
 תִּתֶּן אֶת הָעַם הַזֶּה בְּיָדִי: דֶּרֶךְ הָאֲתָרִים.
 דֶּרֶךְ הַנֶּגֶב שֶׁהִלְכוּ בָּהּ הַמְּרַגְלִים שְׁנֹאֲמַר
 (זמ"ד י"ג, כ"ג) וַיַּעֲלוּ בְּנֶגֶב. דְּבַר אַחַר דֶּרֶךְ
 הָאֲתָרִים דֶּרֶךְ הַתִּיר הַגָּדוֹל הַנוֹסַע לְפָנֵיהֶם,
 שְׁנֹאֲמַר (זמ"ד י"ג, ל"ג) דֶּרֶךְ שְׁלֹשַׁת יָמִים לְתוֹר
 לָהֶם מִנוּחָה: **וַיִּשָּׁב מִמֶּנּוּ שָׁבִי**. אֵינָה אֵלָא
 שְׁפָחָה אַחַת: זֶוְהַחֲרַמְתִּי. אֶקְדִּישׁ שְׁלָלָם
 לְגִבּוֹה:

זֶלֶק הַדְּקוּק: * וַיִּשָּׁב מִמֶּנּוּ שָׁבִי. בַּדְּפוּסִים יֵשׁ כַּאֲן פֶּסִיק וְכַן הוּא בַּפְּסִיקָתָא וּבְרֹוב הַתִּיגָאן
 אֵינוֹ. וּמֵהַר"ב כֹּתָב וַיִּשָּׁב בַּפְּסִיק א"כ אֵינוֹ נִקְשֵׁר עִם מִמֶּנּוּ שֵׁאֵם הִיָּה נִקְשֵׁר לֹא הִיָּה בּו פֶּסִיק
 אֵלָא נִקְרָא בַּעֲצָמוֹ בְּשָׁנֵי הַשּׁוֹאִים נִחִים כְּמוֹ שֶׁהֵם כְּכֹל מְלוֹת הַהַפְּסָק נִחִים עַכ"ל וְזוֹהֵי שֵׁיטַת
 רַאב"ע:

תפסיר רס"ג

אידיהם. אלכנאעני. פגעלוה וקראה צואפי. וסמא דאלך אלמוציע חרמה: (ד) ת'ם רחלו מן גבל הור טריקן בחר אל קלום. ליסתדירו בלד אדום. פצצרת נפוס אלקום פי אל טריק: (ה) פתכלמו פי אללה ופי

אֶת־הַכֶּנְעַנִי וַיַּחֲרֵם אֶתְהֶם וְאֶת־עַרְיֵיהֶם וַיִּקְרָא שֵׁם־

הַמָּקוֹם חֲרָמָה: וְקָבִיל יי צלותיה דישראל. ומסר ית כנענאה. וגמר יתהון וית קרויהון. וקרא שמה דאתרא חרמה:

פ חרמוניתי בספרי תימן ח' שלישי כשהן מחוברות בסת"י ח' ח

וַיִּסְעוּ מֵהָר הָהָר הַדֶּרֶךְ יַם־סוּף לְסַבֵּב אֶת־אֶרֶץ אֲדוּם וַתִּקְצַר נַפְש־הָעַם בַּדֶּרֶךְ: וַנְטַלוּ מֵהָר טוֹרָא אֹרַח יַמָּא דְסוּף. לְאַקְפָּא יַת אַרְעָא דְאֲדוּם. וְעַקַת נַפְשָׁא דְעַמָּא בְּאֹרְחָא: וַיְדַבֵּר הָעַם בְּאֱלֹהִים וּבַמִּשָּׁה לְמָה הֵעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לָמוֹת בַּמִּדְבָּר כִּי אֵין

רס"י

שלשים ושמונה שנה עד היום, לפיכך קצרה נפשם בענוי הדרך. וזלשון לע"ז אינקוויט לוי"כ. ולא יתכן לומר ותקצר נפש העם בדרך בהיותו בדרך. ולא פרש בו במה קצרה, שכל מקום שתמצא קצור נפש במקרא מפורש שם במה קצרה, כגון (זכריה יא, ט) ותקצר נפשי בהם, וכגון (שופטים י, טז) ותקצר נפשו בעמל ישראל, וכל דבר הקשה על אדם נופל בו לשון קצור נפש, כאדם שהטורח בא עליו ואין דעתו רחבה לקבל אותו הדבר, ואין לו מקום בתוך לבו לגור שם אותו הצער, ובדבר המטריח נופל לשון גדל, שגדול הוא וכבד על האדם, כגון (זכריה יא, ט) וגם נפשם בחלה בי, גדלה עלי, (איוב י, ט) ויגאה כשחל תצודני, כללו שלפרוש כל לשון קצור נפש בדבר, לשון שאין יכול לסבלו הוא, שאין הדעת סובלתו: כ באלהים ובמשה. השוו עבד לקונו:

ג ויחרם אתהם. בהריגה: ואת עריהם. חרמי גבוה: ד דרך ים סוף. פיון שמות אהרן ובאה עליהם מלחמה זו חזרו לאחוריהם דרך ים סוף, הוא הדרך שחזרו להם כשנגזר עליהם גזרת מרגלים, שנאמר (דברים ו, ט) ויסעו המדברה דרך ים סוף. וכאן חזרו לאחוריהם שבע מסעות, שנאמר (שס י, ו) ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן. וכי במוסרה מת, והלא בהר החר מת, אלא שם חזרו והתאבלו עליו והספידוהו כאלו הוא בפניהם. וצא וברוק במסעות ותמצא שבע מסעות מן מוסרה עד הר החר: לסבב את ארץ אדום. שלא נתנם לעבור בארצו: ותקצר נפש העם בדרך. בטורח הדרך שהקשה להם. אמרו עכשו היינו קרובים להכנס לארץ ואנו חוזרים לאחורינו כף חזרו אבותינו ונשתהו

זלק הדקדוק: ד לסבב. במחזורא רבה רפי ולטבריא דגש (מהר"ם):

תפסיד רס"ג

מוסי'. וקאלו לם אצעתמונא מן מצר. לנמות פי אלבר. ממא לים כ'בו ולא מא. וקד צ'גרת נפוסנא. מן אלטעאם אלכ'פוף: (ו) פבעת' אללה פי אלקום. תיאת מחרקה. לסעתהם פמאת מנהם כת'ירין: (ז) פגאו אלי מוסי' וקאלו קד אכ'טאנא. אד' תפלמנא פי אללה ופיד. אדע אלי' אללה. אן זיל ענא אלתיאת. פדעא להם מוסי': (ח) פקאל אללה לה. אצנע לך מחרקה. וארפעה עלי' עלם.

לַחֶם וְאֵין מַיִם וְנִפְשָׁנוּ
קָצָה בַלֶּחֶם הַקֶּלֶקֶל:
וְאִתְרַעַם עִמָּא. קָדָם יי וְעַם מֹשֶׁה נִצּוּ.
לְמָא אִסְיִקְתוּנָא מִמְצָרִים. לְמַמַּת
בְּמִדְבָּרָא. אָרִי לִית לַחְמָא וְלִית מַיָּא.
וְנִפְשָׁנָא עֻקַּת. בְּמִנָּא הַדִּין דְּמִיכְלִיָּה
קָלִיל: וַיִּשְׁלַח יְהוָה בְּעַם
אֶת הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרְפִים
וַיִּנְשְׁכוּ אֶת-הָעָם וַיָּמָת עִם-
רַב מִיִּשְׂרָאֵל: וְגָרִי יי בְּעַמָּא. ית

חיוון קלן. ונפיתו ית עמא. ומית עם סגי מישראל: ויבא העם
אל-משה ויאמרו חטאנו כי-דברנו ביהוה ובך
התפלל אל-יהוה ויסר מעלינו את-הנחש
ויתפלל משה בעד העם: ואתא עמא לות משה ואמרו
חבנא. ארי אתרעמנא קדם יי ועמד נצינא. צלי קדם יי. ויעדי מננא ית
חויא. וצלי משה על עמא: ויאמר יהוה אל-משה
עשה לך שרף ושים אתו על-גם והיה

— כ"י —

נחש שלקה על הוצאת דבה ויפרע ממוציאי
דבה. יבא נחש שכל המניין נטעמים לו טעם
אחד ויפרע מכפויי טובה, שדבר אחד
משתנה להם לכמה טעמים: ויתפלל
משה. מכאן למי שמבקשים ממנו מחילה
שלא יהא אכזרי מלמחול: ח על גס. על
כלונס שקורים פירק"ח בלע"ז [מוט] וכן

למה העליטנו. שניהם שוים: ונפשנו
קצה. אף זה לשון קצור נפש ומאוס: בלחם
הקלקל. לפי שהמן נבלע באיברים קראוהו
קלקל. אמרו עתיד המן הזה שיתפח במעינו.
כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא:
ו את הנחשים השרפים. ששורפים את
האדם בארס שניהם: וינשכו את העם. יבא

תפסיר רס"ג

כָּל מְלוּסוּעַ. יִלְתַּפֵּת אֵלֶיהָ תַּאֲיִבָא פִּיבְקָא: (ט) פְּצָנֶע מוּסִי תִעֲבָאנָא מִן נַחֲסִי. וְרַפְעָה עֲלֵי עָלִם. פִּכָּאן אֵלֵי אֲנִסְאָן לְדִגָּה תִעֲבָאנָא. אֲלִתַּפֵּת אֵלֶיהָ תַּאֲיִבָא בְקָא חֵיִיא: (י) פִּרְחֵלוּ בְנֵי אִסְרָאֵל. וְנָזְלוּ פִי אוֹבוֹת: (יא) וְרַחֲלוּ מִן אוֹבוֹת. וְנָזְלוּ פִי בְלֹאקֶע אֲלִמְגָאזֹאֲתָא. פִי אֲלִבְרִיָּה אֲלִתִּי עֲלֵי גְדָהּ מוֹאֵב. מִן מְטֹלֶע אֲלִשְׁמֵס:

כָּל-הַנְּשׁוּף וְרָאָה אֶתְּוּ וְחִי:
וְאָמַר יִי לְמֹשֶׁה. עֲבִיד לְךָ קִלְיָא. וְשׁוּ יִתִּיהָ
עַל אֶתְּ. וְיִהִי כָּל דִּיתְנִבִיתָ. וְיִחֲזִי יִתִּיהָ
וְיִתְקִים: ט וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נַחֲשׁ
נְחָשֶׁת וַיִּשְׁמְהוּ עַל-הַנֶּסֶם
וְהָיָה אִם-נִשְׁךְ הַנְּחָשׁ
אֶת-אִישׁ וְהֵבִיט אֶל-נַחֲשׁ
הַנְּחָשֶׁת וְחִי: וַעֲבַד מֹשֶׁה חוּיָא

דְּנַחֲשָׂא. וְשׁוּיָה עַל אֶתְּ. וְהוּי. כַּד נִכִּית חוּיָא יֵת גּוּבְרָא. וּמְסַתְּכַל בְּחוּיָא דְּנַחֲשָׂא וּמִתְקִים: (שש"י) **וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ**
בְּאֲבֹת: וְנָטְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל. וְשָׂרוּ בְּאוֹבוֹת: יב וַיִּסְעוּ מֵאֲבֹת
וַיַּחֲנוּ בְּעֵי הָעֵבְרִים בְּמִדְבַּר אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי
מוֹאֵב מִמְּזַרְח הַשָּׁמֶשׁ: וְנָטְלוּ מֵאוֹבוֹת. וְשָׂרוּ בְּמַגְזַת
עֲבָרָי. בְּמִדְבַּר דְּעַל אִפִּי מוֹאֵב. מִמְּדַנַּח שְׁמֵשָׂא:

— רס"י —

נְמוּקִים: ט נַחֲשׁ נַחֲשֶׁת. לֹא נֶאֱמַר לוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ שְׁלַחֲשֶׁת, אֲלֵא אָמַר מֹשֶׁה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קוֹרְאוֹ נַחֲשׁ, וְאֲנִי אֶעֱשֶׂנוּ שְׁלַחֲשֶׁת, לְשׁוֹן נּוֹפֵל עַל לְשׁוֹן: יב בְּעֵי הָעֵבְרִים. לֹא יִדְעֵתִי לְמַה נִּקְרָא שְׁמֵם עֵינִים. וְעֵי לְשׁוֹן חֲרָבָה הוּא דְּבַר הַטְּאוּט בְּמִטְאַטָא וְהַעֲיִן בּוֹ יְסוּד לְבָדָה וְהוּא מְלִשׁוֹן יַעִים, (ישעי' כח, י) וַיַּעַה בְּרַד: הָעֵבְרִים. דְּרַךְ מַעֲבַר הָעוֹבְרִים שֵׁם אֶת הַר נְבוֹ אֶל אֶרֶץ כְּנַעַן, שְׁהוּא מְפָסִיק בֵּין אֶרֶץ מוֹאֵב לְאֶרֶץ אֲמוֹרִי: עַל פְּנֵי מוֹאֵב מִמְּזַרְח הַשָּׁמֶשׁ. בְּמִזְרָחָה שְׁלֶאֱרֶץ מוֹאֵב:

(ישעי' ל, י) וְכִנְסָה עַל הַגְּבָעָה, (שס מט, כז) אֲרִים נְסִי, (שס יג, ז) שָׂאוֹ נֶס, וְלִפִּי שְׁהוּא גְבוּהָ לְאוֹת וְלִרְאִיָּה קְרָאוֹ נֶס: כָּל הַנְּשׁוּף. אֲפִלּוּ כָּלֵב אוֹ חַמּוֹר נוֹשְׁכוֹ הָיָה נִזּוֹק וּמִתְנַנְּוּהָ וְהוֹלָה, אֲלֵא שְׁנִשְׁכִּית הַנְּחָשׁ מִמְּהָרַת לְהַמִּית, לְכַף נֶאֱמַר כָּאֵן וְרָאָה אֶתְּוּ רִאִיָּה בְּעֵלְמָא, וּבְנִשְׁכִּית הַנְּחָשׁ נֶאֱמַר וְהֵבִיט, וְהָיָה אִם נִשְׁךְ הַנְּחָשׁ אֶת אִישׁ וְהֵבִיט וְגוֹ, שְׁלֹא הָיָה מְמַהֵר נִשְׁוֹף הַנְּחָשׁ לְהַתְּרַפְּאוֹת אֲלֵא אִם כֵּן מֵבִיט בּוֹ בְּכֹנְנָה, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכִי נַחֲשׁ מִמִּית אוֹ מַחֲיָה, אֲלֵא בְּזִמְן שְׁהִיוּ יִשְׂרָאֵל מְסַתְּכָלִין כְּלִפִּי מַעֲלָה וּמְשַׁעֲבָדִין אֶת לְבָם לְאַבְיָהֶם שְׁבִשְׁמִים הָיוּ מִתְּרַפְּאִים, וְאִם לֹאוּ הָיוּ

תפסיר רס"ג

מִשֶׁם נִסְעוּ וַיַּחֲנוּ בְּנַחֲלֹ
זָרְדִּי: מִתְּמֹן נִטְלוּ וַיִּשְׂרוּ בְּנַחֲלֵי זָרְדִּי:
מִשֶׁם נִסְעוּ וַיַּחֲנוּ מֵעֵבֶר
אַרְנוֹן אֲשֶׁר בַּמִּדְבָּר הַיַּצְא
מִגְּבֹל הָאֱמֹרִי כִּי אַרְנוֹן

(יב) ורחלו מן תים. ונזלו פי ואד
 זרד: יג) ורחלו מן תים. ונזלו. פי
 גאנב ארנון אלדי פי אלבריייה.
 אלכיארג ען תכים אלמוריין:
 יד) לדאלך יקאל. פי כתאב
 פתוח אללה. מן אלדראדר
 אלקלזם. ומן אלמודיה פארנון:

גְּבֹל מוֹאָב בֵּין מוֹאָב וּבֵין הָאֱמֹרִי: מִתְּמֹן נִטְלוּ.
 וַיִּשְׂרוּ. מֵעֵבֶר אַרְנוֹן דְּבַמִּדְבָּרָא. דְּנִפִּיק מִתְּחוּם אֱמֹרָאָה. אַרְי אַרְנוֹן
 תְּחוּם מוֹאָב. בֵּין מוֹאָב וּבֵין אֱמֹרָאָה: **עַל-כֵּן יֹאמֵר**
בְּסֵפֶר מִלְחָמַת יְהוָה אֶת-זֶה בְּסוּפֵהָ
וְאֶת-הַנְּחָלִים אַרְנוֹן: עַל כֵּן יִתְּאָמֵר. בְּסֵפֶרָא, קִרְבִּין עֶבֶד יִי
 עַל יַמָּא דְּסוּף. וּגְבוּרָן עַל נְחָלֵי אַרְנוֹן: **וְאִשָּׁד הַנְּחָלִים**

— רס"י —

הקייפום סביב, אף מואב כן: יד על כן יאמר.
 על חנייה זו ונסים שנעשו בה יאמר בספר
 מלחמות ה' כשמשפריים נסים שנעשו
 לאבותינו יספרו את זה וגוי: **את זה**. כמו
 את זה, כמו שאמר מן יעד ועד, כן יאמר
 מן זהב זהב. והוי"ו יסוד הוא, כלומר את
 אשר זהב להם הרבה נסים בים סוף: **ואת**
הנחלים ארנון. כשם שמספרים בנסי ים
 סוף, כך יש לספר בנסי נחלי ארנון, שאף
 כאן נעשו נסים גדולים. ומה הם הנסים:
 טו **ואשד הנחלים**. תרגום שלשפך אשד.
 שפך הנחלים שנשפך שם דם אמוריים שהיו
 נחבאים שם, לפי שהיו דהרים גבוהים
 והנחל עמוק וקצר ודהרים סמוכים זה לזה,
 אדם עומד על הדר מזה ומדבר עם חברו
 בדר מזה, והדרך עובר תוך הנחל. אמרו

יג **מגבל האמרי**. תחום סוף מצר שלהם.
 וכן (דכריס 3, יט) גבול מואב, לשון קצה וסוף:
מעבר ארנון. הקיפו ארץ מואב כל דרומה
 ומזרחה עד שבאו מעבר השני לארנון בתוך
 ארץ האמורי בצפונה שלארץ מואב: **היצא**
מגבל האמרי. רצועה יוצאה מגבול
 האמורי והיא שלאמוריים ונכנסת לגבול
 מואב עד ארנון, שהוא גבול מואב ושם חנו
 ישראל, ולא באו לגבול מואב, כי ארנון גבול
 מואב, והם לא נתנו להם רשות לעבור
 בארצם. ואף על פי שלא פרשה משה,
 פרשה ופתח, כמו שאמר ופתח (שופטים יא, יז)
 וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה. ומשה
 רמזה (דכריס 3, כט) באשר עשו לי בני עשו
 היושבים בשעיר והמואבים היושבים בער,
 מה אלו לא נתנום לעבור בתוך ארצם אלא

תפסיר רס"ג

טו) ומצב אלאודיה. אלדי מאילה אלי עמארה ער. ומסנדה אלי תיכם מואב: טז) ורחלו מן תים אלי אלביר. אלתי קאל אללה למוסי ענהא. אגמע אלקום. חתי אעטיהם מאא: יז) חנאדין אנשא אל אסראיל. הדיא אל אנשא וקאלו. אצעדי יא ביר תגאובו להא:

אֲשֶׁר נָטָה לְשַׁבַּת עֵר
וְנָשַׁעַן לְגִבּוֹל מוֹאָב: וְשָׁפוּךְ
לְנַחֲלֵיָא. דְּמַדְבְּרִין לְקַבִּיל לְחַיִּת:
וּמִסְתַּמֵּיךְ לְתַחוּם מוֹאָב: טו וּמִשָּׁם
בְּאֶרֶה הוּא הַבְּאֵר אֲשֶׁר
אָמַר יְהוָה לְמֹשֶׁה אֲסֹף
אֶת־הָעָם וְאֶתְנָה לָהֶם

מַיִם: וּמִתַּמָּן אֶת־יְהִיבֵת לְהוֹן בִּירָא. הִיא בִירָא. דְּאָמַר יי לְמֹשֶׁה.

בְּנוֹשׁ יֵת עֲמָא. וְאֶתִּין לְהוֹן מִיָּא: ס **שִׁיר** בספרי תימן **אז ישיר**
יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלֶי בְּאֵר עֲנוּ־לָהּ:
בְּכִין שִׁבַח יִשְׂרָאֵל. יֵת תּוֹשִׁבְחָתָא הָדָא. סְקִי בִירָא שִׁבְחוּ לָהּ:

— כ"י —

מודיע לבני הנסים הללו. המשל אומר נתת פת לתינוק הודיע לאמו. לאחר שעברו חזרו ההרים למקומם והבאר ירדה לתוף הנחל והעלתה משם דם ההרוגים וזרועות ואיברים ומוליכתן סביב המחנה וישראל ראו ואמרו שירה: **י עלי באר**. מתוף הנחל והעלי מה שאת מעלה. ומנין שהבאר הודיעה להם, שנאמר ומשם בארה. וכי משם היתה, והלא מתחלת ארבעים שנה היתה עמהם, אלא שירדה לפרסם את הנסים, וכן אז ישיר ישראל. השירה הזאת נאמרה בסוף ארבעים, והבאר נתנה להם מתחלת ארבעים, ומה ראה לכתב כאן, אלא הענין הזה נדרש למעלה הפנו:

אמוריים בשיבנסו ישראל לתוף הנחל לעבור, נצא מן המערות בהרים שלמעלה מהם ונהרגם בהצים ואבני בליסטראות. והיו אותן הנקעים בהר שלצד מואב ובהר שלצד אמוריים היו כנגד אותן נקעים כמין קרנות ושדים בולטין לחוץ, פיון שבאו ישראל לעבור נודעו עיני ההר שלארץ ישראל. כשפחה היוצאת להקביל פני גברתה, ונתקרב לצד הר שלמואב ונכנסו אותן השדים לתוף אותן נקעים והרגום. וזהו אשר נטה לשבת ער, שההר נטה ממקומו ונתקרב לצד גבול מואב ונדבק בו, וזהו ונשען לגבול מואב: טו **ומשם בארה**. משם בא האשד אל הבאר. כיצד, אמר הקדוש ברוך הוא מי

זולק הדקדוק: טו אשר נטה לשבת ער. הראוי הלמ"ד בקמץ ובאה בשוא להפסיק

הענין (מהר"ם):

תפסיד רס"ג

בְּאֵר חֲפְרוּהָ שְׁרִים פְּרוּהָ
נְדִיבֵי הָעַם בְּמַחֲקָק
בְּמַשְׁעֲנֹתֶם וּמַמְדַּבֵּר
מִתְנַה: בִּירָא דְחֲפְרוּהָ רַבְרַבְיָא.
 פְּרוּהָ רִישֵׁי עַמָּא. סְפָרְיָא
 בְּחוּטְרִיהוּן. וּמַמְדַּבְרָא אֶתְיְהִיבַת
 לְהוּן: **וּמִמֵּתְנָה נַחֲלִיאֵל**
וּמִנַּחֲלִיאֵל בְּמֹת:
 עֲמַהוּן לְנַחֲלִיאֵל. וּמִנַּחֲלִיאֵל סְלָקָא עֲמַהוּן
לְרַמְתָּא: ב וּמִבְּמֹת הִגִּיא אֲשֶׁר בְּשָׂדֵה מוֹאָב
רֹאשׁ הַפְּסָגָה וְנִשְׁקָפָה עַל-פְּנֵי הַיְשִׁימוֹן: וּמִרְמַתָּא.
 לְחַלִּיאֵל דְּבַחְקֵי מוֹאָב. רִישׁ רְמַתָּא. וּמִסְתַּכְיָא עַל אֶפֶי בֵּית יִשְׁמֹן: **פ**

— רש"י —

שְׁלֵא נִזְכַּר שְׁמוֹ שְׁלֹמֹשָׁה לֹא נִזְכַּר שְׁמוֹ
 שְׁלֹהֲקֹדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. מִשָּׁל לְמִלְחָ שְׁהִיוּ
 מִזְמַנִּין אוֹתוֹ לְסַעֲוֹדָה, אָמַר אִם אוֹהֲבֵי שֵׁם
 אֲנִי שֵׁם, וְאִם לֹא אֲנִי הוֹלֵךְ: **רֹאשׁ**
הַפְּסָגָה. כְּתִרְגוּמוֹ רִישׁ רְמַתָּא: **פְּסָגָה.**
 לְשׁוֹן גּוֹבָה, וְכֵן (סְכָלִיס מִס, יד) פְּסָגוֹ
 אֲרַמְנוֹתִיָּה, הִגְבִּיהוּ אֲרַמְנוֹתִיָּה: **וְנִשְׁקָפָה.**
 אוֹתָהּ הַפְּסָגָה עַל פְּנֵי הַמְּקוֹם שֶׁשְׁמוֹ
 יִשְׁמֹן, וְהוּא לְשׁוֹן מְדַבֵּר שְׁהוּא שְׁמִם.
 דְּבַר אַחַר וְנִשְׁקָפָה הַבְּאֵר עַל פְּנֵי הַיְשִׁימוֹן
 שְׁנִגְנָה בִּימָה שְׁלֹטְבִרְיָה וְהַעוֹמֵד עַל
 הַיְשִׁימוֹן מִבֵּית וְרוֹאֵה כְּמִין כְּבָרָה בֵּינָם
 וְהִיא הַבְּאֵר, כִּף דְּרִשׁ רַבִּי תְּנַחוּמָא:

יח בְּאֵר חֲפְרוּהָ. זֹאת הִיא הַבְּאֵר אֲשֶׁר
 חֲפְרוּהָ שְׁרִים מִשָּׁה וְאֶהְרֵן: **בְּמַשְׁעֲנֹתֶם.**
 בְּמִשָּׁה: **וּמַמְדַּבֵּר.** נְתַנָּה לְהֵם: יט **וּמִמֵּתְנָה**
נַחֲלִיאֵל. כְּתִרְגוּמוֹ: **כ וּמִבְּמֹת הִגִּיא**
אֲשֶׁר בְּשָׂדֵה מוֹאָב. כִּי שֵׁם מֵת מִשָּׁה
 וְשֵׁם בְּטֹלָה הַבְּאֵר. דְּבַר אַחַר פְּרוּהָ נְדִיבֵי
 הָעַם כָּל נְשִׂיא וְנְשִׂיא כְּשֶׁהִיוּ חוֹנִים נוֹטֵל
 מִקְלוֹ וּמוֹשֵׁף אֶצֶל דְּגָלוֹ וּמַחְנֶהוּ וּמִי הַבְּאֵר
 נִמְשָׁכִין דְּרָךְ אוֹתוֹ סִימָן וּבְאִין לְפָנֵי חֲנִית
 כָּל שֶׁבֶט וְשֶׁבֶט: **בְּמַחֲקָק.** עַל פִּי מִשָּׁה
 שְׁנִקְרָא מְחֻקָּק שְׁנִקְרָא (דְּזִרִיס לֵג, כח) כִּי
 שֵׁם חֲלָקֵת מְחֻקָּק סְפוּן. וְלָמָּה לֹא נִזְכַּרְמִשָּׁה
 בְּשִׁירָה זֹה, לְפִי שְׁלָקָה עַל יְדֵי הַבְּאֵר. וּכְיִין

זֶלֶק הַדְּקֻדּוֹק: כ וְנִשְׁקָפָה. לְחוּד וּמִלְעִיל (מַהֲרִ"ב):

⦿ שיבועי תיטון בספרי ⦿ רביעי כשהן מחוברות בסתי"י ⦿

(שביעי) (רביעי כשהן מחוברות) כא וישלח

ישראל מלאכים אל-
סיחון מלך-האמרי לאמר:
ושלח ישראל אנגדין לות סיחון
מלכא אמוראה למימר: כב אעברה
בארצך לא נטה בשדה

תפסיר רס"ג
(כא) ת"ם בעת' אל אסראיל
ברסל. אלי' סיחון מלך
אלאמורין קאילא: (כב) אריד
אן אגוז פי בלדך. וליסנא נמיל
אלי' ציעה ולא פרם. ולא
נשרב מא צהריג. בל פי
אלטריק אלגאדה נסיר. אלי'
אן נגוז תכ"מ: (כג) ולם ידע
סיחון בני אסראיל אן יגוזו פי

ובכרם לא נשתה מי באר בדרך המלך נלך
עד אשר-נעבר גבלך: אעבר בארעך. לא נסטי בחקל
ובכרם. לא נשתי מי גוב. באורח מלכא ניזיל. עד דנעבר תחומך:
ולא-נתן סיחון את-ישראל עבר בגבלו
ויאסוף סיחון את-כל-עמו ויצא לקראת
ישראל המדברה ויבא יהצה וילחם בישראל:

— רש"י —

בשלום בקשו מהם שלום: כג ולא נתן
סיחון וגוי. לפי שכל מלכי פנען היו מעלין לו
מס שהיה שומרם שלא יעברו עליהם גיסות,
בין שאמרו לו ישראל אעברה בארצך אמר
להם כל עצמי אני יושב כאן אלא לשמרם
מפניכם ואתם אומרים כן: ויצא לקראת
ישראל. אלו היתה חשבון מלאה יתושין,
אין כל בריה יכולה לכבשה, ואם הנה סיחון
בכפר חלש אין כל אדם יכול לכבשו, וכל
שכן אלו שהיה בחשבון. אמר הקדוש ברוך
הוא מה אני מטריח על בני כל זאת לצור

כא וישלח ישראל מלאכים. ובמקום אחר
תולה השליחות במשה, שנאמר (דברים 3, כו)
ואשלח מלאכים ממדבר קדמות, וכן (במדבר
כ, יד) וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך
אדום, ובפתיח הוא אומר (שופטים יא, יז)
וישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום וגוי,
הכתובים הללו צריכים זה לזה, זה נועל וזה
פותח, שמשה הוא ישראל וישלח אל הם
משה, לומר לך שגשיא הדור הוא בכל
הדור, פי הנשיא הוא הכל: כג אעברה
בארצך. אף על פי שלא נצטוו לפתח להם

וזלק הדקדוק: כג ויבא יהצה. כל ה"א שיש תחיתה שוא הרי היא במפיק (מהר"ם). ועי"ל בפ'
בהעלתך על תיבת פדהצור:

תפסיד רס"ג

תכ'מה. פגמיע גמיע קומה. וכ'רג תלקאדם אלי' אלבריייה. חתא ואפא יהין. פחארבהם: כד) פקתלוה בחד אלסיף. וחאזו בלדה מן ארנון. אלי' יבוק אלי' בני עמון. אד' פאן תכ'מהם שדידא עליה: כד) פאכ'דו גמיע הד'ה אלקרא. וסכנו פי גמיע קרא אל'מוריין. פי חשבון ורסאתיקהא: כו) וד'אלך אן חשבון. הי מנבר סיחון מלך אל'מוריין. והו פאן קד חארב מלך מואב

וְלֹא שָׁבַק סִיחֹן יֵת יִשְׂרָאֵל לְמַעַבְר
בְּתַחֲוִימֶיהָ. וּבִנֵּשׁ סִיחֹן יֵת כָּל עַמִּיהָ.
וַנִּפְקֶ. לְקַדְמוֹת יִשְׂרָאֵל לְמַדְבָּרָא. וְאַתָּא
לִיהִין: וְאַגִּיחַ קָרְבֵּא בְּיִשְׂרָאֵל:
וַיִּכְהוּ יִשְׂרָאֵל לְפִי-חֶרֶב
וַיִּירֶשׁ אֶת-אֲרִצּוֹ מֵאֲרֹנָן
עַד-יַבֵּק עַד-בְּנֵי עַמּוֹן כִּי
עָז גָּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן: וּמַחְהִי
יִשְׂרָאֵל לְפִתְגָם דְּחֶרֶב. וַיְרִיתוּ יֵת אֲרַעִיהָ
מֵאֲרֹנָנָא. עַד יוֹבְקָא עַד בְּנֵי עַמּוֹן. אָרִי
תַקִּיף. תַחֲוִימָא דְבְנֵי עַמּוֹן: כִּי וַיִּקַּח

יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל-הָעָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל
בְּכָל-עָרֵי הָאֱמֹרִי בְּחֻשְׁבוֹן וּבְכָל-בְּנֵי-הָאֵלֶּה: וַנְּסִיב
יִשְׂרָאֵל. יֵת כָּל קְרוּיָא הָאֵלִין. וַיִּתִּיב יִשְׂרָאֵל בְּכָל קְרוּיָא אֱמֹרָאָה.
בְּחֻשְׁבוֹן וּבְכָל כְּפָרְנָהָא: כִּי חֻשְׁבוֹן עִיר סִיחֹן מֶלֶךְ
הָאֱמֹרִי הוּא וְהוּא נֹלְחָם בְּמֶלֶךְ מוֹאָב הָרֵאשׁוֹן
וַיִּקַּח אֶת-כָּל-אֲרִצּוֹ מֵיַדוֹ עַד-אֲרֹנָן: אָרִי חֻשְׁבוֹן. קַחְתָּא.

— רס"י —

(דכריס 3, ט) אַל תַּצְרֶם וּגוֹי: כִּי בְּנֵי-הָאֵלֶּה.
כְּפָרִים הַסְּמוּכִים לָהּ: כִּי וְהוּא נֹלְחָם. לְמַד
הַצָּרָף לְהַכְתֵּב, לְפִי שְׁנֵאמַר (דכריס 3, ט) אַל
תַּצֵּר אֶת מוֹאָב, וְחֻשְׁבוֹן מִשְׁלֹמוֹאָב הִיזְתָּה,
כִּתְּבֵ לָנוּ שְׁסִיחֹן לְקַחְהָ מֵהֶם וְעַל יָדוֹ טַהֲרָה
לְיִשְׂרָאֵל: מִיָּדוֹ. מְרֻשׁוֹתוֹ:

עַל כָּל עִיר וְעִיר, נִתֵּן בְּלֵב כָּל אֲנָשִׁי
הַמְּלַחְמָה לְצֵאת מִן הָעִירוֹת וּנְתַקְבְּצוּ בָלָם
לְמִקּוֹם אַחַד, וְשֵׁם נִפְלוּ. וּמִשֵּׁם הִלְכוּ יִשְׂרָאֵל
אֶל הָעָרִים וְאִין עוֹמֵד לְנִגְדָם כִּי אִין שֵׁם אִישׁ.
אֵלָּא נְשִׁים וְטָף: כִּי כִּי עָז. וּמַדּוּ חֻזְקוֹ,
הִתְרַאֲתוּ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא, שְׁאֵמַר לָהֶם

זֶלְלֶךְ הַדְּקֻדּוּק: כִּי וַיִּקַּח יִשְׂרָאֵל. תְּרַגּוּם אֲוֹנְקְלוֹס וְנִסִּיב וְכֵן תְּרַגּוּמוֹ וַיִּקַּח אֶת כָּל אֲרִצּוֹ וְהַדְּפוּס
שֶׁמֶתְרַגּוּם בְּקִמִּיתָא וְכַבֵּשׁ לֹא הִשׁוּהָ מִדּוּתֵי בִשְׁנִיָּה גַם וְכַבֵּשׁ אִינוּ כִּי אִם תְּרַגּוּם וַיִּלְכּוּד:

תפסיר רס"ג

אלאווּל. פּאכּידִ גּמיע בּלדּה. מן ידה אלִי ארנון: (כו) ולדִאלֶךְ יקוּלוּן אֶלְטִמֶת־לִין אִדְכּלוּ אֶלִי חֲשׁבוֹן חֲתִי תִבְנֵא וּתְהִיִּיא קִרְיָהּ סִיחּוֹן: כח) לֶאֱן נִאֲרֵא כִדְגַת מן חֲשׁבוֹן. וְלִהִיב מן קִרְיָהּ סִיחּוֹן. פּאֶכְלֶת עֵר מוּאָב. וְאַצְחָאָב בִּיאַע אֶרְנוֹן: כט) פּוּיֶלֶךְ יֵא מוּאָב. פִּיף בַּדֶּת יֵא עֲבַדֶּת כְּמוֹשׁ. לְקַד גְּעַל בְּנֵיה

דְּסִיחּוֹן. מִלְכָּא אֶמּוֹרָאָה הִיא. וְהוּא אֶגְיִחַ קִרְבָּא. בְּמִלְכָּא דְמוּאָב קִדְמָאָה. וְנִסִּיב יֵת כָּל אֶרְעִיָּהּ מִנִּיהָ עַד אֶרְנוֹן:
כז **עַל-כֵּן יֹאמְרוּ הַמְּשָׁלִים**
בְּאוֹ חֲשָׁבוֹן תִּבְנֶה וְתִכּוֹנֵן
עֵיר סִיחּוֹן: עַל כֵּן. יִימְרוּן מִתְּלִיא
עוּלוּ לְחֲשָׁבוֹן. תִּתְבְּנִי וְתִשְׁתַּכְּלַל קִרְתָּא
דְּסִיחּוֹן: כח **כִּי-אִשׁ יֵצֵאָה**

מִחֲשָׁבוֹן לְהִבָּה מִקִּרְיַת סִיחּוֹן אֲכַלָּה עַר מוּאָב
בְּעַלְי בְּמוֹת אֶרְנוֹן: אַרְי קְדוּם תִּקְיִף פְּאִישָׁא נִפְק מִחֲשָׁבוֹן.
עֲבַדִּי קִרְבָּא פְּשִׁלְהָבִיתָא מִקִּרְתָּא דְּסִיחּוֹן. קִשְׁיִלוּ עֲמָא דְּשִׁרוּ בְּלַחֲיַת
מוּאָב. פּוּמֵרִיא דְּפִלְחִין בֵּית דְּחַלַּת רְמַתָּא דְּאַרְנוֹן: כט **אוֹי-לְךָ**
מוּאָב אֲבַדְתָּ עִם-כְּמוֹשׁ נָתַן בְּנֵיו פְּלִיטָם
וּבְנֵתָיו בִּשְׁבִית לְמַלְךְךָ אֶמְרֵי סִיחּוֹן: וְי לְכוּן מוּאָבֵיא.
אַבְדַּתוֹן עֲמָא דְּפִלְחִין לְכְמוֹשׁ. מְסֵר בְּנוֹהֵי צִירִין וּבְנֵתִיה בְּשִׁבְיָא.

— רס"י —

עַר בְּלִשׁוֹן עֲבָרִי, וּלְחִיַּת בְּלִשׁוֹן אֶרְמֵי: עַר מוּאָב. עַר שְׁלִמוּאָב: כט אוֹי לְךָ מוּאָב. שְׁקַלְלוּ אֶת מוּאָב שְׁיִמְסְרוּ בְּיָדוֹ: כְּמוֹשׁ. שֵׁם אֱלֹהֵי מוּאָב: נָתַן. הַנּוֹתֵן אֶת בְּנָיו שְׁלִמוּאָב: פְּלִיטָם. נָסִים וּפְלִיטִים מִחֶרֶב וְאֶת בְּנוֹתָיו בְּשִׁבִית וּגְוִי: לוֹנִירָם. מְלָכוֹת שְׁלָהֶם: אֲבַד חֲשָׁבוֹן עַד דִּיבֵן. מְלָכוֹת וְעוֹל שְׁהִיָּה לְמוּאָב בְּחֲשָׁבוֹן אֲבַד מִשֵּׁם, וְכֵן עַד דִּיבֵן. תְּרַגּוּם שְׁלָסֵר, עַד. כְּלוּמֵר סֵר גִּיר מְדִיבּוֹן. גִּיר לְשׁוֹן מְלָכוֹת וְעוֹל וּמְמַשְׁלֶת אִישׁ, כְּמוֹ

כז **עַל כֵּן.** עַל אוֹתָהּ מִלְחָמָה שְׁנִלְחָם סִיחּוֹן בְּמוּאָב: יֹאמְרוּ הַמְּשָׁלִים. בְּלַעַם, שְׁנֵאָמַר בּוֹ (במדבר כג, ז) וַיִּשָּׂא מִשְׁלוֹ: הַמְּשָׁלִים. בְּלַעַם וּבַעוֹר. וְהֵם אָמְרוּ: **בְּאוֹ חֲשָׁבוֹן.** שְׁלֵא הָיָה סִיחּוֹן יְכוּל לְכַבְּשָׁה וְהִלֵּךְ וְשָׁכַר אֶת בְּלַעַם לְקַלְלוֹ, וְזֶהוּ שְׁאָמַר לוֹ בְּלֶק (סס כז, ו) כִּי יִדְעַתִּי אֶת אֲשֶׁר תִּבְרָךְ מִבְּרָךְ וּגְוִי: תִּבְנֶה וְתִכּוֹנֵן. חֲשָׁבוֹן בְּשֵׁם סִיחּוֹן לְהִיּוֹת עִירוֹ: כח **כִּי אִשׁ יֵצֵאָה מִחֲשָׁבוֹן.** מִשְׁכַּבְּשָׁה סִיחּוֹן: אֲכַלָּה עַר מוּאָב. שֵׁם אוֹתָהּ הַמְּדִינָה קִרְיָה

תפסיר רס"ג

אסארא ובנאתה סביא. למלך
אלאמורי סיחון: (ל) וואל
סימאהם מן חשבון אלי דיבון.
ותוחש אלי נופת. אלדי ענד
מידבא: לא) ולמא אקאם אל
אסראיל. פי בלד אלאמוריין:
לב) פבעת' מוסי בקום ירומון
יעזר. פפתחו רסאתיקהא.
וקרצו אלאמורי אלדי פיהא:
לג) תם ולו וצעדו. טריק
אלבת'נייה. פכרג עוג מלך
אלבת'נייה תלקאהם הו וגמיע
קומה. לאלחרב אלי
אדר'אעאת: לד) פקאל אללה
למוסי לא תכ'אפה. פאני

לְמַלְכָּא אַמּוֹרָאָה סִיחֹן: ל וְנִירָם
אֲבָד חֶשְׁבוֹן עַד־דִּיבּוֹן
וְנָשִׁים עַד־נֹפֶת אֲשֶׁר עַד־
מִידְבָּא: פֶּסֶקַת מַלְכוּ מִחֶשְׁבוֹן עַד־א
שׁוּלְטָן מְדִיבּוֹן. וְצַדִּיאָו עַד נֹפֶת. דְּסַמִּיךְ
עַל מִידְבָּא: לֹא וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל
בְּאֶרֶץ הָאֱמֹרִי: וַיְתִיב יִשְׂרָאֵל
בְּאֶרֶע אַמּוֹרָאָה: לֹא וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה
לְרַגְלֵךְ אֶת־יַעֲזָר וַיִּלְכְּדוּ
בְּנֵתֶיהָ (כ' וּיִרְשׁ) וַיִּזְרַשׁ אֶת־

הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־שָׁם: וּשְׁלַח מֹשֶׁה לְאֵלְלָא יֵת יַעֲזָר. וּכְבִּשׁוּ
כַּפְרָנְהָא. וְתַרְיֵךְ יֵת אַמּוֹרָאָה דְתַמָּן: לֹא וַיִּפְנוּ וַיַּעֲלוּ דֶרֶךְ
הַבָּשָׁן וַיֵּצֵא עוֹג מֶלֶךְ־הַבָּשָׁן לְקִרְאָתָם הוּא
וְכָל־עַמּוֹ לְמַלְחָמָה אֲדָרְעִי: וְאֶת־פְּנִיאָו וּסְלִיקוּ. לְאֹרַח
מַתְנָן. וּנְפַק עוֹג מַלְכָּא דְמַתְנָן לְקַדְמוּתְהוֹן. הוּא וְכָל עַמִּיהָ. לְאַגְחָא
קְרָבָא לְאֲדָרְעִי: עֲפֵטִי לֹא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אֶל־

— רס"י —

(מלכיס א' יא, לו) למען היות ניר לדוד עבדי:
וְנָשִׁים. שיין דגושה לשון שממה, כן יאמרו
המושלים ונשים אותם: עַד נֹפֶת. השמונום
עד נפת: לֹא וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה לְרַגְלֵךְ אֶת יַעֲזָר.
המרגלים לכדוה. אמרו לא נעשה
זולק הדקדוק: לֹא וַיִּזְרַשׁ אֶת־הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר שָׁם. תיבת האמורי בטפחא:

פראשונים, בטוחים אנו בכח תפלתו
של משה להלחם: לֹא אֵל תִּירָא אֹתוֹ. שהיה
משה ירא להלחם, שמא תעמד לו זכותו
של אברהם, שנאמר (בראשית יד, יג) וַיָּבֵא
הפליט, הוא עוג, שפלט מן הרפאים שהכו

תפסיר רס"ג

מסלמה פי ידך. וגמיע קומה
ובלדה. פאצנע בה. כמא
צנעת. בסיחון מלך
אלאמורזין. אלמקים פי חשבון:
לה) פקתלה ובניה וגמיע
קומה. חתי לם יבק לה שרידא.
וחאזו בלדה: כב א) תים רחלו
בני אסראיל. ונזלו פי בידאת
מואב. אלתי עלי ארדן יריחא:

תִּירָא אֶתְּוּ כִּי בִידְךָ נִתְּתִי
אֶתְּוּ וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ וְאֶת־
אֶרְצוֹ וְעָשִׂיתָ לוֹ כַּאֲשֶׁר
עָשִׂיתָ לְסִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי
אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֻשְׁבוֹן: וְאָמַר יי
לְמֹשֶׁה לֹא תִדְחַל מִנִּי. אָרִי בִידְךָ.
מִסְרִית יִתִּי. וְיָת כָּל עַמִּי וְיָת אֶרְעִי.

ותעביד ליה. כמא דעבדתא. לסיחון מלכא אמוראה. דיתיב בחשבון:
לה ויכו אתו ואת בניו ואת כל עמו עד בלתי
השאיר לו שריד וירשו את ארצו: ומחו יתיה וית
בנהי וית כל עמיה. עד דלא אשתאר ליה משוייב. ויריתו ית ארעיה:
כב ויסעו בני ישראל ויחנו בערבות מואב
מעבר לירדן ירחו: ונטלו בני ישראל. ושרו במישריא

דמואב. מעברא לירדנא דירחו: ס ס ס

פסוקים סימן עזי

— רש"י —

בדרלעומר וחבריו בעשתרות קרנים. הרגו כדאיתא בברכות בקרואה (97 ג, 5)
שנאמר (דברים ג, 6) כי רק עוג מלך הבשן
עקר טורא בת תלתא פרסי וכו':
נשאר מיתר הרפאים: לכ ויכו אתו. משה
חסלת פרשת חקת

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם. אשר בחר, בנביאים טובים. ורצה
בדבריהם, הנאמרים באמת. ברוך אתה יהוה. הבוחר בתורה,
במשה עבדו, ובנישאל עמו. ובנביאי האמת והצדק: (אמ)

הפטרה דזאת הקת

בשופטים סימן י"א

וַיִּפְתַּח הַגִּלְעָדִי הָיָה גִבּוֹר חַיִּל וְהוּא בֶן־אִשָּׁה זֹנָה
 וַיֹּלֵד גִּלְעָד אֶת־יִפְתָּח: וַיִּפְתַּח גִּלְעָדָהּ. הוּא, גִּבּוֹר
 חַיִּלָּא. וְהוּא, בַּר אֲתָתָא פְּנִדְקִיתָא, וְאוֹלִיד גִּלְעָד, יֵת יִפְתָּח: בַּ וְהַלֵּד
 אִשָּׁת־גִּלְעָד לֹו בָנִים וַיִּגְדְּלוּ בְנֵי־הָאִשָּׁה וַיִּגְרְשׁוּ אֶת־
 יִפְתָּח וַיֹּאמְרוּ לֹו לֹא־תִנְחַל בְּבֵית־אֲבִינוּ כִּי בֶן־אִשָּׁה
 אַחֲרַת אֲתָהּ: וַיִּלְיֵדֵת אֲתָת גִּלְעָד. לִיָּהּ, בְּנִין. וּרְבִיאוּ בְנֵי אֲתָתָא,
 וְתָרִיכוּ יֵת יִפְתָּח. וַאֲמָרוּ לִיָּהּ, לֹא תַחֲסִין בְּבֵית אֲבוּנָא, אָרִי בַר אֲתָתָא
 אַחֲרִי, אֲתָ: גַּ וַיְבָרַח יִפְתָּח מִפְּנֵי אַחִיו וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ טוֹב
 וַיִּתְּלַקְטוּ אֶל־יִפְתָּח אֲנָשִׁים רִיקִים וַיֵּצְאוּ עִמּוֹ: וְעָרַק יִפְתָּח,
 מִן קָדָם אַחוּהִי. וַיִּתֵּיב, בְּאֶרֶע טָב. וְאֲתַפְּנִישׁוּ לְוֵת יִפְתָּח, גִּבְרִין סְרִיקוּן.
 וּנְפִקוּ, עִמֶיהָ: דַּ וַיְהִי מִיָּמִים וַיִּלְחֲמוּ בְנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל:
 וְהוּא, לְזִמְן יוֹמִין, וַאֲגִיחוּ קִרְבָּא בְנֵי עַמּוֹן, עִם יִשְׂרָאֵל: הַ וַיְהִי
 כַּאֲשֶׁר־נִלְחֲמוּ בְנֵי־עַמּוֹן עִם־יִשְׂרָאֵל וַיִּלְכוּ זִקְנֵי גִלְעָד
 לְקַחַת אֶת־יִפְתָּח מֵאֶרֶץ טוֹב: וְהוּא, כַּד אֲגִיחוּ קִרְבָּא בְנֵי עַמּוֹן,
 עִם יִשְׂרָאֵל. וְאֹזְלוּ, סְבִי גִלְעָד, לְמַדְבַּר יֵת יִפְתָּח, מֵאֶרֶע טָב: וַיֹּאמְרוּ
 לְיִפְתָּח לְכָה וְהָיִיתָה לָנוּ לְקַצִּין וְנִלְחַמָּה בְּבְנֵי עַמּוֹן:
 וַאֲמָרוּ לְיִפְתָּח. אֵיתָא. וְתֵהִי לָנָא, לְרַבָּא, וּנְגִיחַ קִרְבָּא, בְּבְנֵי עַמּוֹן:
 וַיֹּאמֶר יִפְתָּח לְזִקְנֵי גִלְעָד הֲלֹא אַתֶּם שְׂנֵאתֶם אוֹתִי
 וְהִגְרַשְׁוּנִי מִבְּיַת אָבִי וּמִדְּוַע בְּאַתֶּם אֵלַי עֲתָה כַּאֲשֶׁר עָרַ
 לְכֶם: וַאֲמַר יִפְתָּח, לְסְבִי גִלְעָד. הֲלֹא אַתּוֹן, סְנִיתוֹן יֵתִי. וְתָרִיכְתוּנִי,

זולק הדקדוק: ב בני האשה. הבי"ת געי:

מבית אבא. ומדין. אתיתון לותי, כעון, כד עקת, לכון: ^ה ויאמרו
זקני גלעד אל-יפתח לבן עתה שבנו אליך והלכת
עמנו ונלחמת בבני עמון והיית לנו לראש לכל ישרי
גלעד: ואמרו סבי גלעד, ליפתח. בבין כעון, תבנא לותך. ותהך עמנא.
ותגיח קרבא, בבני עמון. ותהי לנא, לריש, לכל, יתבי גלעד:
^ט ויאמר יפתח אל-זקני גלעד אם-משיבים אתם אותי
להלחם בבני עמון ונתן יהוה אותם לפני אנכי אהיה
לכם לראש: ואמר יפתח, לסבי גלעד. אם מתיבין אתון יתי,
לאגחא קרבא בבני עמון. וימסר יי. יתהון, קדמי. אנא, אהוי לכון,
לריש: ^ז ויאמרו זקני-גלעד אל-יפתח יהוה יהיה שמע
בינותינו אם-לא כדברך בן נעשה: ואמרו סבי גלעד, ליפתח.
מימרא די. יהי סהיד, בינתנא, אם לא כפתגמך, בן נעביד: ^ח וילך
יפתח עם-זקני גלעד וישומו העם אותו עליהם לראש
ולקצין וידבר יפתח את-כל-דבריו לפני יהוה במצפה:
ואזל יפתח, עם סבי גלעד. ומניאו עמא יתיה. עליהון, לריש ולרבא.
וסדר יפתח ית כל פתגמוהי, קדם יי, במצפיא: ^ט וישלח יפתח
מלאכים אל-מלך בני-עמון לאמר מה-לי ולך כי-באת
אלי להלחם בארצי: ושלח יפתח, אזגדין, לות מלכא דבני עמון,
למימר. מא לי ולך, ארי אתיתא לותי, לאגחא קרבא בארעי:
^י ויאמר מלך בני-עמון אל-מלאכי יפתח כי-לקח
ישראל את-ארצי בעלותו ממצרים מארגון ועד-היבק
ועד-הירדן ועתה השיבה אתהן בשלום: ואמר מלכא דבני

זלך הדקדוק: שמע. כפשטא אחת והיא מלרע:

עֲמוֹן, לְאַזְגֵּי יַפְתָּח. אֲרֵי נָסִיב יִשְׂרָאֵל יְת אַרְעֵי, בְּמִסְקִיָּה מִמְּצָרִים.
 מֵאַרְנוֹנָא וְעַד יְבֻקָא, וְעַד יַרְדְּנָא. וּכְעַן. אֶתִּיב יְתְהוֹן, בְּשָׁלֵם: ^ד וַיִּסְפָּךְ
 עוֹד יַפְתָּח וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־מֶלֶךְ בְּנֵי עֲמוֹן: וְאוֹסִיף
 עוֹד, יַפְתָּח. וּשְׁלַח, אֲזַגְדִּין. לְוֹת מַלְכָא, דְּבֵנֵי עֲמוֹן: ^ט וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה
 אָמַר יַפְתָּח לֹא־לָקַח יִשְׂרָאֵל אֶת־אַרְץ מוֹאָב וְאֶת־אַרְץ
 בְּנֵי עֲמוֹן: וְאָמַר לִיה. כְּדָנָן, אָמַר יַפְתָּח. לֹא נָסִיב יִשְׂרָאֵל, יְת אַרְע
 מוֹאָב. וְיְת אַרְע, בְּנֵי עֲמוֹן: ^ט כִּי בַעֲלוֹתֶם מִמְּצָרִים וַיִּלְךְ
 יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר עַד־יַם־סוּף וַיָּבֵא קְדָשָׁה: אַרְי, בְּמִסְקִהוֹן
 מִמְּצָרִים. וְאַזֵּל יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּרָא, עַד יַמָּא דְּסוּף. וְאַתָּא, לְרַקִּם:
^י וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים | אֶל־מֶלֶךְ אֲדוּם | לֵאמֹר
 אֶעֱבְרָה־נָּא בְּאַרְצְךָ וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ אֲדוּם וְגַם אֶל־מֶלֶךְ
 מוֹאָב שָׁלַח וְלֹא אָבָה וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בְּקִדְשׁ: וּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל
 אֲזַגְדִּין לְוֹת מַלְכָא דְּאֲדוּם לְמִימַר, אֶעֱבַר כְּעַן בְּאַרְעֶךָ. וְלֹא קִבִּיל,
 מַלְכָא דְּאֲדוּם. וְאַף לְוֹת מַלְכָא דְּמוֹאָב. שְׁלַח, וְלֹא אָבָא. וַיִּתִּיב יִשְׂרָאֵל,
 בְּרַקִּם: ^י וַיִּלְךְ בְּמִדְבָּר וַיָּסֹב אֶת־אַרְץ אֲדוּם וְאֶת־אַרְץ
 מוֹאָב וַיָּבֵא מִמִּזְרַח־שֶׁמֶשׁ לְאַרְץ מוֹאָב וַיַּחֲנוּן בְּעֵבֶר
 אַרְנוֹן וְלֹא־בָאוּ בְּגִבּוֹל מוֹאָב כִּי אַרְנוֹן גְּבוּל מוֹאָב: וְאַזֵּל
 בְּמִדְבָּרָא. וְאַקִּיף. יְת אַרְעָא דְּאֲדוּם, וְיְת אַרְעָא דְּמוֹאָב. וְאַתָּא מִמִּדְנַח
 שְׁמֵשָׁא, לְאַרְעָא דְּמוֹאָב. וּשְׂרוּ, בְּעֵבֶרָא דְּאַרְנוֹן. וְלֹא עָלוּ, בְּתַחוּם מוֹאָב.
 אַרְי אַרְנוֹן, תַּחוּם מוֹאָב: ^י וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל מַלְאָכִים אֶל־
 סִיחֹן מֶלֶךְ־הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן וַיֹּאמֶר לוֹ יִשְׂרָאֵל
 נֶעֱבְרָה־נָּא בְּאַרְצְךָ עַד־מְקוֹמִי: וּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל, אֲזַגְדִּין.

זולק הדקדוק: י אל מלך אדום | לאמר. פסיק בין תיבת 'אדום' לתיבת 'לאמר' בכל ספרי
 תימן:

לְוַת סִיחֹן מֶלֶכָא אַמּוֹרָאָה, מֶלֶכָא דְחֻשְׁבוֹן. וְאָמַר לִיהּ, יִשְׂרָאֵל, אֶעֱבֹר
 בְּעֵין בְּאַרְעֶךָ, עַד אֲתֵרִי: כ וְלֹא־הָאֱמִין סִיחֹן אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶבֶר
 בְּגִבְלוֹ וַיֹּאסֶף סִיחֹן אֶת־כָּל־עַמּוֹ וַיַּחֲנוּ בִּיהֻצָה וַיִּלְחֶם
 עִם־יִשְׂרָאֵל: וְלֹא הֵימִין סִיחֹן יַת יִשְׂרָאֵל, לְמַעַבְר בַּתְּחוּמֵיהּ. וּכְנֹשׁ
 סִיחֹן, יַת כָּל עַמֵּיהּ. וּשְׂרוּ בִּיהֶן, וְאָגִיחַ קְרָבָא, עִם יִשְׂרָאֵל:
 כז וַיִּתֵּן יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־סִיחֹן וְאֶת־כָּל־עַמּוֹ
 בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיִּכּוּם וַיִּירֶשׁ יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־אֶרֶץ הָאֱמֹרִי
 יוֹשֵׁב הָאֶרֶץ הַהִיא: ומסר. יי אֱלֹהָא דִּישְׂרָאֵל. יַת סִיחֹן וַיַּת כָּל
 עַמֵּיהּ. בִּידָא דִּישְׂרָאֵל, וּמַחְנוּן. וּירִית יִשְׂרָאֵל, יַת כָּל אֶרֶע אַמּוֹרָאָה.
 יַתִּיב, אֶרְעָא הַהִיא: כח וַיִּירֶשׁוּ אֶת כָּל־גְּבוּל הָאֱמֹרִי מֵאַרְנוֹן
 וְעַד־הַיַּבֵּק וּמִן־הַמְּדַבָּר וְעַד־הַיַּרְדֵּן: וּירִיתוּ. יַת, כָּל תְּחוּם
 אַמּוֹרָאָה. מֵאַרְנוֹנָא, וְעַד יַבְקָא. וּמִן מַדְבָּרָא, וְעַד יַרְדֵּנָא:
 כט וְעַתָּה יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוֹרִישׁ אֶת־הָאֱמֹרִי מִפְּנֵי
 עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה תִּירְשָׁנּוּ: וכען. יי, אֱלֹהָא דִּישְׂרָאֵל. תִּרְיֵךְ, יַת
 אַמּוֹרָאָה. מִן קָדָם, עַמֵּיהּ יִשְׂרָאֵל. וְאַתָּה, מְדַמֵּי לְמִירְתֵּיהּ: כד הֲלֹא אַתָּה
 אֲשֶׁר יוֹרִישְׁךָ כְּמוֹשׁ אֱלֹהֶיךָ אוֹתוֹ תִירֶשׁ וְאַתָּה כָּל־אֲשֶׁר
 הוֹרִישׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִפְּנֵינוּ אוֹתוֹ נִירֶשׁ: הֲלֹא. יַת דִּיחֻסְנִנְךָ.
 כְּמוֹשׁ טְעוּתְךָ, יַתִּיָּה תַחֲסִין. וַיַּת כָּל דִּיתִרְיֵךְ. יי אֱלֹהֵנָא. מִן קַדְמָנָא, יַתִּיָּה
 נִירַת: כה וְעַתָּה הַטּוֹב טוֹב אַתָּה מִבְּלַק בֶּן־צְפוּר מֶלֶךְ
 מוֹאָב הַרְבֵּ רַב עִם־יִשְׂרָאֵל אִם־נִלְחֶם נִלְחֶם בָּם: וכען.
 הַטּוֹב טָב, אַתָּה. מִבְּלַק בֶּן צְפוּר, מֶלֶכָא דְמוֹאָב. הַמִּידָן דִּין, עִם יִשְׂרָאֵל.
 אִם קְרָבָא, אָגִיחַ בְּהוֹן: כו בְּשַׁבַּת יִשְׂרָאֵל בְּחֻשְׁבוֹן וּבְבִנְוֹתֶיהָ
 וּבְעַרְעוֹר וּבְבִנְוֹתֶיהָ וּבְכָל־הָעָרִים אֲשֶׁר עַל־יַדֵּי אַרְנוֹן

זולק הדקדוק: כו בְּשַׁבַּת. ה"ג בבי"ת:

שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה וּמִדְּוֵעַ לֹא־הִצַּלְתֶּם בְּעֵת הַהִיא:
 כִּד יִתִּיב יִשְׂרָאֵל. בְּחִשְׁבוֹן וּבְכַפְרָנָהּ, וּבְעֵרְעוֹר וּבְכַפְרָנָהּ. וּבְכָל
 קְרוּיָא, דְּעַל תַּחֲוִי אַרְנוֹן. תְּלַת מָאָה, שְׁנִין. וּמְדִין. לָא שִׁיזִיבְתוּן,
 בְּעֵדְנָא הַהוּא: כִּד וְאִנְכִי לֹא־חֲטָאתִי לָךְ וְאַתָּה עֲשֵׂה אֶתִּי
 רָעָה לְהִלָּחֵם בִּי יִשְׁפֹּט יְהוָה הַשֹּׁפֵט הַיּוֹם בֵּין בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וּבֵין בְּנֵי עַמּוֹן: וְאֲנָא, לָא חֲטִית לָךְ. וְאַתָּה. עֶבֶד עַמִּי.
 בִּישָׂא, לְאַגָּחָא קְרָבָא בִּי. יְדִין יְדִין דְּעֶבֶד דִּינָא, יוֹמָא דִּין. בֵּין, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.
 וּבֵין, בְּנֵי עַמּוֹן: כִּד וְלֹא שָׁמַע מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן אֶל־דְּבָרֵי יַפְתָּח
 אֲשֶׁר שָׁלַח אֱלֹהֵי: וְלֹא קִבִּיל. מִלְּפָא, דְּבִנֵי עַמּוֹן. לְפִתְגָמֵי יַפְתָּח.
 דְּשִׁלַּח, לְוֹתֵיהּ: כִּס וְתִהִי עַל־יַפְתָּח רוּחַ יְהוָה וַיַּעֲבֹר
 אֶת־הַגְּלֵעָד וְאֶת־מְנַשָּׁה וַיַּעֲבֹר אֶת־מִצְפָּה גְלֵעָד
 וּמִמִּצְפָּה גְלֵעָד עָבַר בְּנֵי עַמּוֹן: וּשְׂרַת עַל יַפְתָּח, רוּחַ גְּבוּרָא מִן
 קְדָם יְיָ. וַעֲבַר יַת גְּלֵעָד, וְיַת מְנַשָּׁה. וַעֲבַר, יַת מִצְפָּא דְּגְלֵעָד. וּמִמִּצְפָּא
 דְּגְלֵעָד. עָבַר, לְוֹת בְּנֵי עַמּוֹן: ל וַיִּדְרַר יַפְתָּח נְדָר לִיהוָה וַיֹּאמֶר
 אִם־נָתַן תִּתֶּן אֶת־בְּנֵי עַמּוֹן בְּיָדֵי: וְקִיִּים יַפְתָּח קִיִּים. קְדָם יְיָ,
 וַיֹּאמֶר. אִם מִמְסַר תִּמְסַר. יַת בְּנֵי עַמּוֹן, בְּיָדֵי: לֹא וְהָיָה הַיּוֹצֵא אֲשֶׁר
 יֵצֵא מִדְּלָתֵי בֵיתִי לְקִרְאָתִי בְּשׁוּבִי בְּשָׁלוֹם מִבְּנֵי עַמּוֹן
 וְהָיָה לִיהוָה וְהָעֲלִיתִי הוּ עוֹלָה: וְיִהִי דִיפּוֹק מִפֶּק. בְּרַ מְדִשֵׁי בֵיתִי,
 לְקַדְמוֹתֵי. כִּד אֲתוּב בְּשָׁלוֹם, מִבְּנֵי עַמּוֹן. וְיִהִי, קְדָם יְיָ. וְאַסְקִינִי, עֲלֵתָא:
 לִב וַיַּעֲבֹר יַפְתָּח אֶל־בְּנֵי עַמּוֹן לְהִלָּחֵם בָּם וַיִּתְּנֵם יְהוָה
 בְּיָדוֹ: וַעֲבַר יַפְתָּח. לְוֹת בְּנֵי עַמּוֹן, לְאַגָּחָא קְרָבָא בְּהוֹן. וּמִסְרִנוֹן יְיָ,
 בְּיָדֵיהּ: לִג וַיִּכֶם מִעְרוּעַר וְעַד־בּוֹאֲךָ מְנִית עֲשָׂרִים עִיר
 וְעַד־אַבֵּל כְּרָמִים מִכָּה גְדוֹלָה מְאֹד וַיִּכְנְעוּ בְּנֵי עַמּוֹן

זולק הדקדוק: כו ומדוע. תביר בתיגאן: לו ועד־אבל כרמים. תיבת 'ועד' במקף לא בפשטא.
 בכל סת"י:

מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל: וּמַחְנוּן. מְעֻרְעֵר וְעַד מְעַלְנָא דְמִנִּית, עֶסְרִין
קְרוּיִן. וְעַד מִיִּשְׂרָאֵל פְּרַמִּיא. מַחְתָּא, רַבְתָּא לַחֲדָא. וְאַתְּבְרוּ, בְּנֵי עֲמוּן. מִן
קְדָם, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: לָהּ וַיִּבְא יִפְתָּח הַמְצַפָּה אֶל-בֵּיתוֹ וְהִנֵּה
בָּתוֹ יֵצֵאת לְקִרְאָתוֹ בְּתַפִּים וּבְמַחְלוֹת וְרַק הִיא יַחֲדָה
אֵין-לוֹ מִמֶּנּוּ בֵּן אֹזְבֵת: וְאַתָּא יִפְתָּח לְמַצְפֵּיא, לְבֵיתִיה. וְהָא
בְּרַתִּיה, נִפְקָא לְקַדְמוֹתִיה. בְּתַפִּין, וּבַחֲנִינִין. וּלְחוּד, הִיא יַחֲדָא. לִית לִיה
מִנְהָּ פֶר, אוֹ בְרַת: לָהּ וַיְהִי כִּרְאוֹתוֹ אוֹתָהּ וַיִּקְרַע אֶת-בְּגָדָיו
וַיֹּאמֶר אֵהָּהּ בְּתִי הַכְרַע הַכְרַעְתָּנִי וְאַתָּה הֵיית בְּעֵבְרִי
וְאַנְכִי פְעִיתִי-פִי אֶל-יְהוָה וְלֹא אוֹכַל לָשׁוּב: וְהוּה פֶד חֲזָא
יְתָה, וּבִזְע יָת לְבוֹשׁוּהִי. וְאָמַר וַי בְּרַתִּי, אִכְרַעָא אִכְרַעְתִּינִי. וְאַתָּה, הוּית
בְּעֵבְרִי. וְאַנָּא. פְּתַחִית פְּמִי בְנֵדֶר, קְדָם יי. וְלֹא אִכּוּל, לְמַתְּב:
לָהּ וְתֹאמַר אֵלָיו אָבִי פְעִיתָה אֶת-פִּיךָ אֶל-יְהוָה עֲשֵׂה לִי
כְּאֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּיךָ אַחֲרַי אֲשֶׁר עֲשֵׂה לָךְ יְהוָה נְקֻמוֹת
מֵאִיבִיךָ מִבְּנֵי עֲמוּן: וְאָמַרְת לִיה. אֲבָא פְּתַחְתָּא יָת פְּמֶךָ בְּנֵדֶר,
קְדָם יי. עֵבִיד לִי. כְּמָא, דְנִפְק מִפְּמֶךָ. בְּתֶר. דְעֵבִד לָךְ יי פְּרַעְנוֹתָא.
מִבְּעֵלִי דְבִבְךָ, מִבְּנֵי עֲמוּן: לָהּ וְתֹאמַר אֶל-אֲבִיהָ יַעֲשֵׂה לִי
הַדְּבָר הַזֶּה הֲרִפָּה מִמֶּנִּי שְׁנַיִם חֲדָשִׁים וְאֵלְכָה וִירְדֹתִי
עַל-הַהָרִים וְאֲבַכֶּה עַל-בְּתוּלִי אֲנֹכִי (כ' ורעיתי) וְרַעוֹתַי:
וְאָמַרְת, לְאַבּוּהָא. יְתַעֲבִיד לִי, פְּתַגְמָא הַדִּין. שְׁבוּק מְנִי, תְּרִין יְרַחִין.
וְאַהֲדָךְ, וְאַתְנַגִּיד עַל טוּרִיא. וְאַבְכִי, עַל בְּתוּלִי. אָנָּא, וְחִבְרַתִּי:
לָהּ וַיֹּאמֶר לְכִי וַיִּשְׁלַח אוֹתָהּ שְׁנֵי חֲדָשִׁים וְתִלְךָ הִיא
וְרַעוֹתֶיהָ וְתִבְךָ עַל-בְּתוּלֶיהָ עַל-הַהָרִים: וְאָמַר אִיזִילִי. וְשִׁלַּח
יְתָה, תְּרִין יְרַחִין. וְאַזְלַת הִיא, וְחִבְרַתָּהָּ. וּבִכַת עַל בְּתוּלָהָּ, עַל טוּרִיא:
לָהּ וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַיִם חֲדָשִׁים וְתָשָׁב אֶל-אֲבִיהָ וַיַּעַשׂ לָהּ אֶת-
נְדָרוֹ אֲשֶׁר נָדָר וְהִיא לֹא-יִדְעָה אִישׁ וְתִהִי-חַק בְּיִשְׂרָאֵל:

והוה מסוף, תריין ירחין. ותבת, לות אבוהא. ועבד לה. ית נדריה, דנדר. והיא, לא ידעת גבר. והות לגזירא, בישראל. בדיל דלא לאסקא גבר ית בריה וית ברתיה, לעלתא. כמא דעבד, יפתח גלעדאה. ולא שאיל, לפינחס כהנא. ואלו שאיל, לפינחס כהנא. הוה פריק יתה, בדמין: **ב מימים | ימימה תלכנה בנות ישראל לתנות לבת-יפתח הגלעדי ארבעת ימים בשנה: מזמן, לזמן. אזלו, בנת ישראל. לאלאה. לבת יפתח, גלעדאה. ארבעא יומין, בשתא:**

(גאלנו יהוה עבאות שמו קדוש ישראל:)

(פרקנא. יי עבאות, שמייה. קדישא, דישראל:)

על דא יתפרד וישתבח, שמא רבא קדישא. די לעילא, חיא וקימא. מברך הוא לעלם, ולעלמי עלמאי:

תפסיר רס"ג

גדר

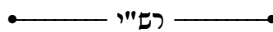
לכנות שבת ושני וחמישי

וירא בלק

א חמישי כשהן מחוברות בסת"י א

ב וירא בלק בן-צפור את כל-אשר-עשה ישראל לאמרי:

ג ויגר מואב מפני העם מאד כי רב-הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל: ודחיל מואבאה. מן קדם עמא. לחדא ארי סגי הוא. ועקת למואבאי.

בפנייהם, אנו על אחת כמה וכמה. לפיכך ויגר מואב: ג ויגר. לשון מואב, כמו (איוז יט, כט) גורו לכם: ויקץ מואב. קצו בחייהם: